

Univerzita Palackého v Olomouci

Filosofická fakulta

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

Mediální obraz rwandské genocidy v denících

Mladá fronta Dnes a The New York Times

(The media image of the Rwandan genocide in daily newspapers

Mladá fronta Dnes and The New York Times

Robert Rampa

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: **Mgr. Zdenka Burešová**

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně za použití všech uvedených zdrojů a literatury.

Počet znaků: 81 069

V Bystrém:

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Zdence Burešové za připomínky a podnětné rady. Děkuji také rodině a přátelům za podporu.

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se zabývá tím, jak český deník Mladá fronta Dnes a americký deník The New York Times nahlížely na genocidou ve Rwandě v období od 7. dubna do 12. července roku 1994, tedy v průběhu genocidy. V analýze se práce zaměřuje na data nasbíraná pomocí metody kvantitativní obsahové analýzy a na komparaci nasbíraných dat souvisejících s jednotlivým deníkem. Práce zkoumá počet a rozměr článků a fotografií zabývajících se genocidou ve Rwandě, jejich umístění ve vydání. Dále sleduje naplnění zpravodajských hodnot v člancích, hlavní témata článků, drastičnost fotografií, původnost článků, klíčová slova titulků článků a počet citací osob zainteresovaných do událostí souvisejících s genocidou.

Klíčová slova: Genocida, Rwanda, Mladá fronta Dnes, The New York Times

Abstract:

This Bachelor's thesis focuses on the way how czech daily newspaper Mladá fronta Dnes and american daily newspaper The New York Times had treated with Rwandan genocide in period from 7th April to 12th July 1994. In the practical part the work focuses on data collected using quantitative content analysis and on the comparison collected data related with each daily newspaper. The work researches the number of articles and photographs related with Rwandan genocide, their location in the issue of newspapers. The work studys fulfilment of news values in articles, main topics of arcitles, drastic nature of photographs, autorship of articles, key words used in headlines and the number of guotations of persons involved in the events related with Rwandan genocide

Key words: Genocide, Rwanda, Mladá fronta Dnes, The New York Times

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Teoretická část.....	9
2.1 Historie Rwandy	9
2.1.1 Obecná charakteristika Rwandy	9
2.1.2 Průběh genocidy	12
2.1.3 Karel Kovanda, Česká republika a Rwanda	13
2.2 Zpravodajství.....	13
2.2.1 Funkce zpravodajství.....	13
2.2.2 Zpravodajské příběhy jako komodita	14
2.2.3 Zpravodajství v době války	14
2.2.4 Cenzura, veřejné mínění a propaganda.....	14
2.3 Objektivita	15
2.4 Gatekeeping	16
2.5 Zpravodajské hodnoty	17
2.6 Agenda-setting.....	21
3. Metodologie.....	22
3.2 Kvantitativní obsahová analýza.....	22
3.3 Cíle a výzkumné otázky	22
3.4 Vzorek analýzy	24
3.5 Jednotky analýzy	24
3.6 Sledované parametry	25
3.7 Průběh analýzy	30
4. Praktická část.....	31
4.1 Prostor věnovaný genocidě.....	31
4.2 Přítomnost fotografie a její drastičnost.....	34
4.3 Původnost článků	37
4.4 Dodržení objektivity.....	38
4.5 Titulky článků.....	39
4.6 Témata článků	40
4.7 Zpravodajské hodnoty	42
4.8 Zajímavosti.....	46
5. Závěr.....	49
6. Seznam fotografií, grafů, obrázků a tabulek.....	51
7. Seznam zdrojů	53

1. Úvod

Rwanda. Malá země kdesi v Africe, o níž málokdo ví více, než že tam „byla genocida“. Kdo bojoval s kým, v jakém roce se odehrála jedna z nejstrašlivějších událostí nebo čím je Rwanda zajímavá, to už dokáže říct málokdo. Jednou z motivací pro napsání této práce bylo rozšířit nejen sobě, ale i mému okolí, povědomí a znalosti související s pojmem Rwanda. Dennodenně se v médiích setkáváme s tragédiemi, úmrtími neznámých i slavných lidí. Mnoho takových událostí se do médií ani nedostane. Média jednoduše nemohou informovat o všem dění na světě. I proto nás zprávy o smrti kohosi ve vzdálené zemi často nijak nevzruší, nedojmou, maximálně se nad nimi na chvíli pozastavíme, než pokračujeme dále v konzumaci nepřeborného množství informací. Platí to dnes pod nápoem internetu, platilo to i v roce 1994, i když v menším měřítku. Přesto se ten rok událo něco, co zasáhlo celosvětovou veřejnost a nebylo možné od toho odvrátit oči. Genocida ve Rwandě připravila o život na milion lidí, dalších několik milionů muselo ze strachu opustit domovy a příští roky žít v okolních zemích v uprchlických táborech za těch nejhorších podmínek. Po létu roku 1994 nejenom že zabíjení ve střední Africe okolo Rwandy nepřestalo, naopak se ještě migrací milionů lidí navýšilo. Radikalismus vzniklý z naprosté ztráty nadějí Rwand'anů je mi odstrašujícím případem a velkým důvodem, proč tato práce vzniká. Respekt k životu a starost o osudy lidí je něco, čemu by se měla přikládat důležitost.

Tištěná média měla v roce 1994 velký vliv, ať už se jednalo o Spojené státy nebo naši Českou republiku. Pomocí metody kvantitativní obsahové analýzy budu zkoumat zpravodajské články vydané v denících Mladá fronta Dnes a The New York Times v období průběhu genocidy, tedy od 7. dubna do 12. července 1994. Nasbírám data a ta budu následně analyzovat a komparovat mezi sebou, abych mohl odpovědět na výzkumné otázky a dosáhl cíle práce, tedy zjistit, jak Mladá fronta Dnes a The New York Times nahlížely na genocidu ve Rwandě. Publicistické články, ve kterých redaktoři jakkoli vyjadřují svůj názor, nebudou předmětem zkoumání. Počet článků a jejich rozměry, užití fotografií, témata článků, naplnění zpravodajských hodnot a další aspekty, to vše mi pomůže odpovědět na předpokládanou rozdílnost prezentování genocidy v americkém a českém deníku.

Práce se bude skládat z teoretické části, metodologie a praktické části. Přičemž v teoretické části se zaměřím na popsání historie Rwandy pro lepší pochopení, proč se genocida vůbec udála. Obsahem teoretické části budou také zpravodajské teorie, zmíním se o teorii

gatekeepingu, teorii zpravodajských hodnot a nastíním teorii agenda-setting. Metodologická část vysvětlí proces výzkumu, stanoví výzkumné otázky a předpokládané hypotézy, na které budu odpovídat právě v praktické části.

Velmi přínosnou mi byla publikace pana Jana Záhoříka *Dějiny Rwandy a Burundi*, v níž jsem našel nejen dopodrobna vysvětlenou historii Rwandy, ale především důvody, proč ke genocidě vůbec došlo. Významně mi do práce přispěl článek Johana Galtunga a Mari Rugeové *The Structure of Foreign News*. Tato práce jako prvotní uznávané dílo o zpravodajských hodnotách byla důležitým faktorem pro pochopení zpravodajských hodnot.

2. Teoretická část

„Vím, že Bůh existuje, protože ve Rwandě jsem podal ruku d'áblovi. Viděl jsem ho, cítil jsem ho, dotkl jsem se ho. Vím, že existuje d'ábel, a proto také vím, že je Bůh.“

Generálporučík Roméo Dallaire, červenec 2003 (Dallaire, 2014: 15)

2.1 Historie Rwandy

2.1.1 Obecná charakteristika Rwandy

Rwanda je malá vnitrozemská země ve střední Africe ležící pod rovníkem. Na severu hraničí s Ugandou, na východě s Tanzánií, na jihu s Burundi a na západě s Demokratickou republikou Kongo. Se svou rozlohou 26 338 km² se podobá rozloze Belgie a patří tak k nejmenším státům na africkém kontinentu (Záhořík, 2012: 12).

Se svými skoro 13 miliony obyvateli se řadí k nejhustěji obydleným státům. Podle údajů CIA připadá na jednu ženu průměrně 4,5 dítěte.¹

Hlavním městem je Kigali, jediné velkoměsto Rwandy. Mezi dalšími významnými městy nalezneme Butare, Gitaramu, Ruhengeri a Gisenyi (Záhořík, 2012: 12-14). Kigali je do dalších částí této práce významným jménem. V Kigali započalo vraždění, většina důležitých rozhodnutí pocházelo z vládních opozičních sídel v Kigali. Ve velké míře bylo město Kigali důležitým prvkem novinových titulků.

O době předkoloniální Rwandy se toho ví málo. Prvními obyvateli byli lovecko-sběračští Pygmejové Twa. Poté přišli zemědělstí Hutuové a okolo 14. století pastevečtí Tutsiové. Nomádští a fyzicky silnější Tutsiové využili svého širšího vědění, postupně převzali vládu nad zemí a ustavili roli krále nazývaného „Mwami“. Hutuové nabídli své osobní i vojenské služby výměnou za dodávky dobytka (Maddox, 2008: 372). Od té doby se na území Rwandy ustanovil fungující sociální systém, než jej vážným způsobem narušil kolonialismus. Ten do Rwandy přivezl evropskou a křesťanskou kulturu (v tomto případě nejdříve německou, později belgickou). Belgická správa s pomocí katolické církve zavedla etnickou kategorizaci (Hutu, Tutsi, Twa). Tutsijská aristokracie byla povýšena do role skutečných vládců země, zatímco hutuští zemědělci a pygmejští Twa byli odsouzeni do role poddaných druhé kategorie. Byla to právě tato polarizace společnosti na vládnoucí a ovládané, která vtiskla Rwandě pozdější genocidní charakter. Tutsiové se v průběhu následujících desetiletí až do konce druhé

¹ Zdroj: Ústřední zpravodajská služba USA. Fakta o Rwandě [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/rw.html>

světové války těšili ze značných výhod, které zahrnovaly distribuci bohatství, vzdělání, moc a vliv. Zjednodušující generalizace vedla k tomu, že Tutsiové získali status privilegované společnosti a Hutuové byli postaveni do role pracovní síly. Ve skutečnosti přitom předkoloniální Rwanda nebyla založena na opozičním vztahu Hutuové versus Tutsiové, ale na vztahu mezi centrem a periferií. Pravdou sice je, že většinu náčelníků tvořili Tutsiové, ale šlo jen o úzkou elitu, zbytek tutsijské společnosti, stejně jako většina Hutuů, žil v podřízeném postavení vůči aristokracii. V případě získání většího množství dobytka hutuský zemědělec mohl získat status Tutsie, ovšem stále šlo pouze o sociální kategorie. Jedinou možností, jak mohli Hutuové dosáhnout vyššího vzdělání, bylo stát se studentem teologie v semináři v Kagbayi a Nyakibandě. Po absolvování však naráželi na nemožnost získat kvalifikované zaměstnání, čímž se jen prohlubovala frustrace vedoucí až k sociální revoluci v roce 1959 (Záhořík, 2012: 76-83).

Rozdělení obyvatelstva je od prvního sčítání lidu víceméně stejné. Hutuové tvoří 84-85 %, Tutsiové 14-15 % a pygmejští Twa 1 %.²

Mnoho věcí se otočilo po druhé světové válce s „hutuským manifestem“, jenž byl spouštěčem pro sociální revoluci na konci roku 1959. Vznikly základní politické strany, Tutsie na vedoucích a náčelnických pozicích nahradili Hutuové (ať poklidně či z donucení). To postupně vedlo k násilnostem po celé zemi, pronásledovaní byli především Tutsiové, do konce dubna roku 1960 ze Rwandy uteklo na 22 tisíc Tutsiů, kteří se obávali radikální hutuské strany PARMEHUTU (Záhořík, 2012: 95-99). Strana PARMEHUTU se během genocidy ve velké míře podílela na organizovaných vraždách nevinných lidí.

Velký vliv na Rwandu měl konec studené války. Belgii vystřídala jako nejdůležitějšího zahraničního partnera Francie. Ta pak až do konce genocidy podporovala vládu. Prezidenti Rwandy (Juvénal Habyarimana) i Francie (Francoise Mitteranda) byli totiž přátelé. Od roku 1962 získala Rwanda oficiálně nezávislost s hutuskou vládou (Záhořík, 2012: 109). Od té doby začala pomalá válka proti Tutsiům a s tím problém uprchlíků, kteří se formovali ve vedlejších státech (Uganda, Burundi) do vojenských jednotek. Do čela státu se v roce 1973 dostal Juvenál Habyarimana, do té doby velitel armády. Za jeho vlády vznikla strana MRND (Národní revoluční hnutí pro rozvoj). Členství v této straně bylo povinné pro všechny občany země. Velice závažným prohřeškem Habyarimanovy vlády se stala diskriminace Tutsiů ve školství.

² Zdroj: Ústřední zpravodajská služba USA. Fakta o Rwandě [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/rw.html>

Tutsiům bylo de facto zakázáno studovat střední školy, nemluvě o univerzitách. Všichni byli ze škol vyloučeni. Z dlouhodobého hlediska se však vyloučení studentů ukázalo jako časovaná bomba a další faktor genocidy roku 1994. Protože například v roce 1990 bylo ke studiu na středních školách připuštěno pouze 10 % žáků základních škol. Sociální rozvoj a vzestup tím byl naprosto zastaven (Záhořík, 2012: 119-121).

Jedním z faktorů etnického násilí ve Rwandě bylo vlastnictví půdy a přelidnění. Stát hrál dominantní úlohu při spravování půdy. Možnost libovolného nakládání s ní byla takřka vyloučena. *„Při rostoucích cenách základních potravin a celkových životních nákladů, jakož i rostoucí populaci, se postupně zvyšoval tlak na užívání půdy, což v zemi tradičně založené na vztahu k půdě vyvolalo sociální napětí“* (Záhořík, 2012: 123) *„Přelidnění bylo jedním z největších zdrojů klesající životní úrovně. V roce 1994 měla dle odhadů Rwanda 7,7 milionu obyvatel s 290 obyvateli na km², a byla tak druhou zemí na světě, hned po Bangladéši, co do hustoty zalidnění, ale první v porodnosti, neboť na jednu ženu připadalo 8,4 dítěte, což znamenalo, že rwandská populace byla velmi mladá s prudce rostoucí demografickou křivkou. Drtivá většina obyvatel stále žila na venkově, o čemž svědčí i 91 % obyvatel pracujících v zemědělství“* (Longman in Záhořík, 2012: 118).

Důležitým milníkem je rok 1922, kdy prezident Habyarimana rwandské veřejnosti představil milice „*interahamwe*“. Milice vznikly jako mládežnická organizace přidružená k vládnoucí MRND. Termín „*interahamwe*“ znamená „ti, kdo pracují spolu“, „ti kdo útočí spolu“. *„Jejich cílem bylo terorizovat všechny ty, kdož odporovali ideologii strany, zejména Tutsie. Výcviku se jim dostávalo od jednotek rwandské armády, jakož i francouzských instruktorů“* (Záhořík, 2012: 130) Zapojení francouzských instruktorů mělo velký vliv na budoucí vývoj situace. Protivládní jednotky často Francii vyčítaly její podporu vládě, podporu genocidy a neschopnost zasáhnout. Vznik milice souvisel s plánem prezidenta Habyarimany militarizovat stát rekrutováním velkého množství mladých mužů do armády nebo prezidentské gardy. Snaha militarizovat stát vycházela z hrozby, kterou pro režim představovala invaze tutsijských jednotek ze sousední Ugandy v roce 1990. V říjnu tak začala občanská válka ve Rwandě. Vláda stála proti takzvané Rwandské vlastenecké frontě (dále jen RPF – Rwandan Patriotic Army). Ta ze začátku čítala čtyři tisíce mužů a ve vedení měla pozdějšího prezidenta Paula Kagameho. RPF ze začátku trpěla velké ztráty především proto, že vládu podporovala Belgie a již zmíněná Francie. Invaze ugandských Tutsiů, respektive *inyenzi* (švábů), jak je líčila oficiální propaganda, vyvolala ostrou reakci prezidentova režimu. Začaly se objevovat případy masakrů, vraždění stovek Tutsijů a umírněných Hutuů se stalo jakýmsi „zvykovým“ právem (Záhořík, 2012: 124-125).

2.1.2 Průběh genocidy

Genocida ve Rwandě začala 6. dubna 1994. Prezident Habyarimana letěl do tanzanského města Dar es-Salámu na závěrečné kolo mírových rozhovorů. Představitelům zemí, které finančně Rwandu podporovaly, totiž došla trpělivost a oznámili vládě, že finanční podpora režimu bude zastavena v případě, pokud prezident nepodepíše mírovou dohodu. Dohody se účastnily kromě Tanzanie ještě Francie, Belgie, USA, Německo, Burundi, Senegal, Uganda, Zaire a zástupci OSN. Při zpáteční cestě do Kigali s prezidentem Habyarimanou letěl také burundský prezident Ntaryamira. Těsně před přistáním v hlavním městě Rwandy zasáhly letadlo dvě střely. Útok byl fatální. Ihned po sestřelení se začaly objevovat „zaručené zprávy o původcích atentátu“. K pomstě hned večer vyzývalo hutuské *Rádio Milles Collines*. Vše koordinoval plukovník Bagosora (Záhořík, 2012: 135-137).

Jednotky *interahamwe* chodily dům od domu a zabíjely *inyenzi* nebo nutily hutuské občany páchat zločiny za ně. První obětí genocidy se stala ministerská předsedkyně Agathe Uwilingiyimana, s kterou bylo zabito deset belgických vojáků mise OSN UNAMIR (Záhořík, 2012: 135). Úmrtí belgických vojáků vyvolalo v médiích velký ohlas, a i to se mohlo projevit na zájmu médií a veřejnosti, což se budu v praktické části pokoušet zjistit. Plánovaná a řízená genocida se rozhořela hned další dny po sestřelení letadla. Lidí, podílejících se na genocidě, bylo v řádech desetitisíců. Ušetřena nebyla ani náboženská místa, kde se často uchylovaly v naději stovky Tutsiů. Genocida trvala celkem sto dní, ne všude měla stejnou intenzitu a rozsah. „*Například kolem města Ruhengeri došlo ještě v dubnu k zastavení násilností, neboť místní milice už bez nadsázky neměly koho vraždit*“ (Záhořík, 2012: 142). Ještě na konci června nebylo jisté, zda OSN zasáhne, protože jednání blokovala politika neintervence USA, Velké Británie a Belgie. Váhavost OSN k zásahu vadila především generálnímu tajemníkovi OSN Butrusovi Butrus-Ghálímu, který se nebál své myšlenky vyjadřovat veřejnosti. Až Francie dostala mandát na humanitární misi s cílem vytvořit bezpečnou zónu na jihozápadě Rwandy. S misí však nesouhlasila RPF, neboť, jak již bylo řečeno výše, považovala Francii za nedůvěryhodného aktéra, který podporuje Habyarimanův režim. Francie přijela do Rwandy v době, kdy genocida spěla takřka ke konci a vzhledem k počtu zabitých a milionů uprchlých civilistů nebylo koho ochraňovat. Francii navíc vřele přivítaly milice *interahamwe* a prezidentská garda. Ta se nebála nosit francouzské vlajky, čímž zmátla přeživší tutsijské civilisty, kteří v domnění bezpečí vylezli ze svých úkrytů, aby byli následně povražděni (Záhořík, 2012: 142-143). Na začátku července dobyla RPF hlavní město Kigali a donutila vládní jednotky uprchnout do vedlejšího Zairu. 19. července pak v Kigali byla jmenována nová

přechodná vláda. Spolu s tím však došlo k velkému exodu Hutuů, kteří se obávali pomsty. Masový exodus lidí z Rwandy představoval asi největší problém v celém regionu Velkých jezer, neboť dva miliony ze sedmi milionů lidí byly v pohybu mimo Rwandu. Další dva miliony lidí uvnitř Rwandy (Záhořík, 2012: 143-144). Genocida přinesla na milion obětí, včetně vyvraždění až tří čtvrtin Tutsiů.³

2.1.3 Karel Kovanda, Česká republika a Rwanda

Česká republika sehrála velkou roli při řešení konfliktu ve Rwandě, jako jedna z mála zemí totiž kritizovala nerozhodnost a neochotu Rady bezpečnosti pokusit se ukončit vraždění. Česká republika byla v letech 1994-1995 nestálým členem Rady bezpečnosti OSN, zastupoval ji Karel Kovanda. Kovanda byl prvním diplomatem, který vraždění ve Rwandě veřejně nazval genocidou.⁴ Zmiňuju toto informaci proto, že mě zajímá, kdy média poprvé užila pro označení konfliktu pojem genocida.

2.2 Zpravodajství

Potřeba zpravovat o významných událostech je v lidské společnosti zakořeněna od pradávna. Ať se jedná o lidovou slovesnost, tesání do kamene, první letáky či díky Gutenbergově vynálezu knihtisku o knihy, lidé chtěli sdělovat informace a potřebovali se dozvídat dění ze světa. Postupem času se z této potřeby vytvořilo zaměstnání a vzniklo povolání žurnalistů.

2.2.1 Funkce zpravodajství

Zpravodajství je těsně svázáno s **komunikací**. Podle Lasswella (in McQuail, 2009) jsou hlavními funkcemi komunikace ve společnosti stálé pozorování prostředí, vytváření vzájemných vztahů a přenos kulturního dědictví. Wright (in McQuail, 2009) přidal čtvrtou funkci „zábavu“. „*Ta poskytuje osobní uspokojení, oddech a uvolnění napětí,*“ (McQuail, 2009: 109). I mediální **zpravodajství** plní své funkce. Nejvíce viditelnou funkcí je podle Trampoty (2006: 10) *informování*. Dále pak *udržování kontinuity existence společnosti, vytváření společenského konsenzu a plnění funkce korelace* (dává zpravodajství do souvislostí) a *utváření společné identity* (definování kdo jsme **my** a kdo jsou **oni**).

„Zpravodajství si obvykle neklade za cíl učit diváka – nabízí jenom službu, v jejímž rámci zpřístupňuje členům publika různé informace pro výběr podle jejich vlastního zájmu. Celkový

³ Zdroj: Ústřední zpravodajská služba USA. Fakta o Rwandě [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/rw.html>

⁴http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archiv_zprav/rok_2010/x2010_07_07_karel_kovanda_vyznamen_ve_rwande.html

cíl zpravodajství je informativní a jeho obsah je posuzován podle určitých kritérií informační hodnoty“ (McQuail, 2009: 519).

2.2.2 Zpravodajské příběhy jako komodita

Zprávy, které informovaly, se postupem času staly zbožím. S čím dál zaplněnějším mediálním trhem jsou na zprávy kladeny vysoké nároky a mediální podniky jsou nuceny informovat zábavnou formou, tzv. „*infotainmentem*“ (Trampota, 2006: 160). Pokud se divák u čtení zpráv nudí, často jim nevěnuje pozornost. „*Takový tisk se pak vyhýbal vážným záležitostem a dával přednost bulváru, tedy informováním o zločinech, sexu, skandálech a rozmarech,*“ (McNair, 2004: 114).

2.2.3 Zpravodajství v době války

Během války plní zpravodajství velmi podstatnou funkci, nejenom že jsou zprávy horkým zbožím, zároveň ovlivňují veřejné mínění a jsou podstupovány cenzurou. Veřejné mínění i cenzura jsou ve válkou zmítané zemi kritickými faktory a je třeba s nimi nakládat obratně. Když se konfliktu dostane celosvětové pozornosti, platí to o to více. Válčící strany se snaží podávat světu právě takové informace, které lidi kolem světa přesvědčí o správnosti jejich činů a o tom, že právě ony jsou v právu. Myslím, že bude zajímavé podívat se na oba zkoumané deníky a zjistit, proč tak dlouho trvalo mezinárodní společnosti, než pochopila, co se ve Rwandě děje. Podívat se, kdy svět přijal myšlenku, že masakry ve Rwandě nejsou občanskou válkou, avšak genocidou. Kdy svět pochopil, že vláda Rwandy podporovaná desítky let Francií stojí za osnováním a realizací genocidy.

2.2.4 Cenzura, veřejné mínění a propaganda

„Cenzura je cílený (záměrný a vědomý) zásah státní moc do práce mediálních podniků, do práce autorů. Z širokého pojetí to je jakákoli kontrola informací. Z užšího pak státní dohled nad šířením mediálních obsahů“ (Reifová, 2004: 26). Zatajování informací má velký vliv na morálku vojáků, ale i obyvatelstva a na světové veřejné mínění. „Každý stát, jenž vede válku, musí přijít s příběhy, které ji ospravedlní“ (Kunczik, 1995: 286).

Velkou moc měla vláda díky propagandě, především v časopisu a rádiu. V prosinci 1990 publikoval časopis *Kangura* (Probudte je) protitutsijský text nazvaný „Desatero příkázání Hutuů“. Časopis *Kangura* vznikl jako opoziční periodikum vůči časopisu *Kanguka* (Probuzení). *Kanguka* se stal prvním časopisem na rwandské mediální scéně, který byl velice kritický vůči prezidentu Habyarimanovi. Časopis *Kangura* tak vznikl pro protitutsijskou propagandu a měl zároveň zmást svým názvem čtenáře (Záhořík, 2012: 126-127). Je nutné

zmínit taktéž rádia, která se ve Rwandě jako propagandistický nástroj osvědčila úplně nejlépe. Vládní *Rádio Rwanda* navazovalo na časopis *Kangura* a šířilo zvěsti o chystaném tutsijském spiknutí. Po těchto vysíláních následovaly další vlny masakrů na Tutsijích. Vládní strana MRND měla také své vlastní rádio *Radio Milles Collines* (Rádio tisíce kopců), které přinášelo „nejpravdivější informace“ podložené prezidentem. I RPF mělo své rádio – *Rádio Muhabura* – které však nepokrývalo dostatečně velké území jako vládní rádia (Záhořík, 2012: 131). Především účinné bylo Rádio Milles Collines, kterému naslouchala valná většina radikálních Hutuů. Výzvy k zabíjení pocházely právě z tohoto rádia.

Ovládání rádií bylo pro cenzuru a veřejné mínění přímo kritické (noviny nebyly dostupné pro všechny). Zpětně už my jako veřejnost máme mnoho informací o událostech během tří měsíců v roce 1994. Tehdy však rwandští obyvatelé (především Tutsiové) a ani elitní národy nevěděli, co vše se skrývá v plánech rwandské vlády. Ať už jde o mnoho Tutsiů, kteří slepě věřili vládě a jejím radám, ať zůstanou ve svých domovech (stejně tak rádia podporovala hutuské obyvatele ve vraždění), nebo o ostatní státy, které věřily, že jde o občanskou válku, a ne plánovanou genocidu. Tím si rwandská vláda dlouho udržovala podporu klíčových států. A vzhledem k tomu, že vedoucí mise UNAMIR Roméo Dallaire nebyl nikým brán vážně, protože šlo o jeho první misi, které velel, měla rwandská vláda téměř volnou ruku v nakládání informací.⁵

Závěr, který nám Kunczik (1995: 302) předkládá, je ten, že „*aktuální a objektivní očitá svědectví o událostech ve válečných dobách nejsou žádoucí, protože životním zájmem zúčastněných stran je kontrolovat tok informací. Práce s veřejností v mírových dobách znamená dělat správné věci a mluvit o nich. V době války je to lhaní a podvádění podle toho, jak to armáda potřebuje*“.

2.3 Objektivita

Stejně jako mě bude zajímat, který deník přišel dříve s pojmem genocida, mě zajímá, zda deníky dodržely objektivní informování o událostech ve Rwandě. Objektivita představuje formu mediální činnosti a postoj k tomu, jak shromažďovat, zpracovávat a rozšiřovat informace. Mezi hlavní rysy objektivní patřící osvojení si odstupů a neutrality k předmětu zpravodajství (zdržení se subjektivního pohledu), absence stranění (nestavit se ve sporu na ničí stranu), oddanost

⁵Poznámka: Dalším velmi důležitým faktem je, že Rwanda byla v roce 1994 nestálým členem Rady bezpečnosti OSN a její zástupce na půdě OSN byl podporovatel genocidy. Tudíž veškerá jednání, která v Radě bezpečnosti probíhala, se k strůjčům genocidy dostala dříve než například k Roméu Dallairemu (viz Podat ruku ďáblovi, 2014)

přesnosti (s tím souvisí relevance a úplnost) a absence skrytých motivů (McQuail, 2009: 210). Podle McNaira (2004: 71) „zahrnuje objektivní žurnalistika oddělení faktů od názorů, vyvážený záznam a popis diskuse a potvrzení žurnalistických výroků odvoláním se na příslušné autority“. Objektivita je spojena s principem svobody, protože novinářina vyžaduje nezávislost pro vyhnutí se předpojatosti (McQuail, 2009: 211).

Určování hranic objektivity obsahuje několik problémů. Jde především o problematické určování toho, co to znamená poskytnout adekvátní a relevantní informace a co je samotnou podstatou objektivity. Objektivitu také ne všichni považují za nezbytnou, oprávněnou, nebo dokonce dosažitelnou (McQuail, 2009: 213). I tak se ale najdou tací, kteří objektivitu obhajují. „Dokud se budeme snažit porozumět světu, nemůžeme se obejít bez předpokladu, že objektivita je možná a má svou cenu“ (Lichtenberg in McQuail, 2009: 213). Jedním z kritérií objektivity je nestrannost. Mnoho událostí během rwandské genocidy bylo velice konfliktních. Konfliktní události obsahují podle McQuaila (2009) více možných interpretací a hodnocení. Běžně je třeba udržet rovnováhu ve výběru a užití zdrojů tak, aby zpráva ukazovala více názorů.

Vidět to lze například v textech článků, jaké strany konfliktu (v této práci konkrétně ve Rwandě) dostaly prostor. Bude zajímavé sledovat, zda jedny nebo druhé noviny dávaly přednost některé z bojujících stran, umožnily jí více prostoru pro vyjádření.

2.4 Gatekeeping

Jestliže jsou novináři bráni za hlídačí psy dodržení objektivity, za další hlídače jsou považováni také v teorii tzv. *gatekeepingu* (hlídání brány). Gatekeeping je označení procesů, podle kterých se v práci v médiích provádí výběr a rozhoduje se, které zprávy projdou branou daného média (McQuail, 2009: 318). Podle Reifové (2004: 70) je „*gatekeeper držitel pozic v rámci mediální organizace, který rozhoduje o výběru témat a událostí, které budou zpracovány na mediální obsahy.*“

Výborně gatekeeping popsal Lippmann: „*I kdyby všichni zpravodajové na celém světě pracovali po celý den, nestačili by být svědky všeho, co se ve světě děje. Zpravodajů není nadbytek a žádný z nich nemůže být na více než jednom místě ve stejný čas. Reportéři nejsou jasnovidci. Nehledí do křišťálové koule, aby spatřili svět podle své vůle, a nepomáhá jim ani přenos myšlenek. Přesto by množství témat, které poměrně malý počet lidí dokáže zpracovat, bylo skutečným zázrakem, kdyby nešlo o standardizovanou rutinu*“ (Lippmann: 2015, 270).

Americký sociolog David White zkoumal, jestli výběr událostí do zpráv je spíše promyšlenou, nebo intuitivní činností. Novináři se totiž ve své práci setkávají s velkým množstvím potenciálních zpráv. A jen minimum mohou použít. Z jeho výzkumu vyšlo, že nejsnadnější průchod informační branou měly lidsky jímavé příběhy a politické zprávy (Trampota, 2006: 38-39). Svě přidává také McNelly (in Reifová, 70), který říká, že závěrečným gatekeeperem jsou sami příjemci, kteří rozhodují o tom, čemu budou věnovat pozornost. Shoemakerová (in Trampota, 43) dodává, že na rozhodování redaktora mají vliv také profesní vztahy v práci, vztahy ke kolegům a nadřízeným. Zároveň pracuje pod tlakem komunikačních rutin v rámci organizace, která má své priority a současně je ovlivňována nátlakem zvenčí.

2.5 Zpravodajské hodnoty

Další důležitou teorií o zpravodajství je teorie zpravodajských hodnot. *„Zpravodajství má velmi stabilní a předvídatelný charakter. Výběr, zařazení a zpracování zpráv se děje podle zažitých a opakujících se kritérií. Ty se označují jako zpravodajské hodnoty. Zpravodajskými hodnotami se rozumějí všechny faktory, jež v daném období a sociálním a kulturním prostředí rozhodují o zařazení zprávy do zpravodajství“* (Jirák, Köpplová, 2015: 172). Výraz „news value“ (zpravodajská hodnota) použil zřejmě poprvé Walter Lippmann ve své knize „Public Opinion“ (Lippmann: 224) v roce 1921. Spojil je s jednoznačností události, překvapením, prostorovou blízkostí, osobním zaujetím a konfliktem. Poukázal na to, že mnoho představ v našich hlavách vytvořila masová média. To Lippmann vysvětluje ve svém přepracovaném vydání z roku 2015. *„Budeme předpokládat, že vše, co každý člověk činí, není založeno na přímé a zaručené znalosti, ale na obrazech, jež si sám vytváří nebo které jsou mu předávány. Pokud mu jeho zeměpisný atlas tvrdí, že země je plochá, nebude se plavit do míst, o nichž je přesvědčen, že jsou na okraji naší planety, prostě ze strachu, že by mohl spadnout,“* (Lippmann, 2015: 29). Hodnota zprávy tak neznamena v podstatě nic jiného než intuitivní domněnky žurnalistů o tom, co dané publikum zajímá. (Lippmann in Kunczik: 119).

V rámci bakalářské práce jsem prostudoval čtyři publikace o zpravodajských hodnotách. Nejznámější a nejstarší je článek norských badatelů Johana Galtunga a Mari Rugeové – **„The Structure of Foreign News“**. Z této publikace vycházel další Nor Øystein Sande se svou prací **„The Perception of Foreign News“**. Američan Herbert Gans vydal knihu **„Deciding what’s news“** aniž by vycházel z předešlé teorie Galtunga a Rugeové. Stejně tak Brit Alastair Hetherington vytvořil knihu **„News, newspapers and television“** na základě vlastních zkušeností z práce editora deníku The Guardian.

Galtung s Rugeovou věděli, že „*my, jako lidé, nemůžeme registrovat vše, a proto si musíme vybírat. Otázkou tak zůstává, co upoutá naši pozornost*“ (Galtung, Ruge, 1965: 65). **Gans** (2004: 39) ve své knize říká, že „*novináři se těžce snaží být objektivní. Avšak ani oni, ani nikdo jiný nedokáže v konečném důsledku postupovat bez hodnot. Mimoto souzení reality není odloučeno od hodnot*“ **Hetherington** (1985: 9). Z více praktického hlediska zdůrazňuje jednu důležitou otázku. „*Při vybírání událostí se řídím svým instinktem, a proto dle rady, kterou jsem kdysi dostal, píšu o událostech tak, jako bych o nich vyprávěl v hospodě. Ta důležitá otázka zní: Zajímá mě to?*“

Gans ve své knize rozdělil hodnoty, které jsou obsažené **ve** zpravodajství, a hodnoty vycházející **ze** zpravodajství. Rozdíl je v tom, že hodnoty **ve** zpravodajství vytváří sami novináři, hodnoty vycházející **ze** zpravodajství se vytváří až při čtení. Dále rozděluje hodnoty na **aktuální** a **trvalé**. A zabývá se pouze trvalými, protože aktuální jsou vytvářené v daný moment a týkají se specifických osob (například jmenování nového prezidenta). Hodnoty trvalé nacházíme s dlouhotrvající platností. Vytvořil seznam osmi trvalých hodnot a vycházel subjektivně podle dojmu z dvacetiletého studování zpráv.

Galtung s Rugeovou vytvořili seznam dvanácti faktorů, které rozhodují o tom, zda se událost stane zprávou. Hetherington pro změnu sestavil sedm kategorií. V dolní tabulce je dám přehledně dohromady a pokusím se podobné/srovnatelné hodnoty seřadit na stejný řádek. Hodnoty podobné leží na stejném řádku, některé hodnoty Hetheringtona a Gansa se více pojily s jednou hodnotou Galtunga a Rugeové, např. „Drama“, „Počty“ a „Sex“ Hetheringtona s „Prahem pozornosti“ Galtunga a Rugeové:

Tabulka č. 1, zpravodajské hodnoty Galtunga a Rugeové, Ganseho a Hetheringtona

	Galtung, Ruge	Gans	Hetherington
1	Elitní osoby	Národní vůdcovství	Osobnosti
2	Význam	Etnocentrismus	Blízkost
3	Neočekávanost		Překvapení
4	Personifikace	Individualismus	
5	Jednoznačnost		
6	Elitní národy		Význam
7	Práh pozornosti		Drama
			Počty
			Sex
8	Souznění	Umírněnost	
		Altruistická demokracie	
9	Frekvence		
10	Negativita	Společenský řád	
11	Variace	Zodpovědný kapitalismus	
12	Kontinuita	Idyličnost maloměsta	

(Galtung, Ruge, 1965: 70; Gans, 1979: 42-52; Hetherington, 1985: 8)

Pro můj výzkum budou nejdůležitější poslední čtyři zpravodajské hodnoty Galtunga a Rugeové. Hodnota číslo devět, **odkaz k elitním národům**, říká, že čím více se událost týká elitních národů, tím spíše se ta událost stane zprávou. Pro naši západní společnost se takové události týkají zejména USA, Francie, Německa, Velké Británie nebo Ruska s Čínou. Sande nad pojmem „*elitní národ*“ přemýšlel a ptal se, co to vlastně elitní národ je. Došel k závěru, že do zpráv se dostanou i události odehrávající se ve státě národa nám vzdáleného, pokud je s událostí spojený národ s velkou mocí. I díky zapojení Francie do řešení situace ve Rwandě nebo úmrtí belgických vojáků se události ve Rwandě dostaly do novin západního světa ve větší míře, než v jaké by to bylo bez těchto států.

Hodnota číslo deset, **odkaz k elitním osobám**, říká, že čím více se událost týká osoby světově známé, tím spíše se událost stane zprávou. Sande přemýšlí, kdo jsou to elitní lidé. Dochází k závěru, že to musí být hlavní představitel národa nebo světově známé mezinárodní organizace. Pro tuto práci bude zajímavý například tehdejší generální tajemník OSN, Butrus Butrus-Ghálí. K této hodnotě se pojí Ganseho osmá hodnota, **vůdcovství**. Podle Ganseho se „*zpravodajství zaměřuje na vůdce, kteří zastupují organizace a jdou příkladem, zachovávají řád.*“ (Gans, 2004: 45)

Hodnota číslo jedenáct, **personifikace**, říká, aby se událost stala zprávou, musí se na ni nahlížet z osobního hlediska, jako na individuální akt, čin svobodné vůle. Sande k této hodnotě dodává, že personifikace odkazuje k událostem narušující „normálnost“, z lidí se stávají lidské bytosti. To často souvisí s válkou, tragédiemi, skandály. S touto hodnotou se pojí také Ganseho pátá hodnota, **individualismus**. Zpravodajství podle Ganseho „hledá hrdiny, kteří se chovají heroicky během pohromy, kteří se poměřují s přírodou bez toho, aby ji poškodili: objevitelé, horolezci, astronauti nebo vědci“ (Gans, 2004: 43).

Hodnota číslo dvanáct, **negativita**, zahrnuje negativní události. Na našem příkladu to může být vyvraždění celých rwandských vesnic. Negativní události se do zpráv dostanou snáz, protože s sebou nesou prvek neočekávanosti, vzácnosti. Zároveň lidé chtějí vidět progres od horšího k lepšímu. Sande upozorňuje, že je těžké určit, co je dobré a co je špatné. Záleží totiž jak pro koho. Sande tak rozšířil hodnotu negativity na čtyři úrovně: pozitivní, neutrální, slabě negativní (demonstrace, zatčení) a silně negativní (válka). S negativitou Galtunga a Rugeové souvisí Ganseho sedmá hodnota, **neřád** (disorder). Zprávy společenského neřádu se zabývají událostmi, které narušují společenský pořádek a obsahují násilí.

Končelík (in Trampota, 2006: 29) dodává, že „*aplikace některých zpravodajských hodnot Galtunga a Rugeové jako kritérií pro výběr zpráv na zpravodajské obsahy totalitních režimů může být problematická. Ze současného pohledu je zařazení negativity mezi zpravodajské hodnoty opodstatněná, avšak v komunistickém tisku můžeme nacházet jasnou akcentaci pozitivně zpracovaných událostí.*“ Ve Rwandě, ač de iure byla demokracie, vládl prezident víceméně absolutisticky.

Chtěl bych ještě zmínit, že Galtung a Rugeová definovali „hypotézu aditivity“. Čím více faktorů událost obsáhne, tím spíše se stane zprávou, a dokonce hlavní zprávou. Je také zajímavé spojit některé faktory dohromady:

1. Faktor č. 9 a 10: zpráva o elitních osobách v elitních státech
2. Faktor č. 9 a 12: zpráva negativního rázu spojená s elitním národem
3. Faktor č. 10 a 12: zprávy negativního rázu spojené s elitními osobami
4. Faktor č. 11 a 12: zprávy negativního rázu spojené s osobami (skandály)

(Galtung, Ruge, 1965: 71)

2.6 Agenda-setting

V poslední kapitole teoretické části rozeberu pojem „agenda-setting“. Pro pochopení, proč a jaké události se dostanou do zpravodajství, je zapotřebí znát fungování médií z dlouhodobého hlediska. Teorie agenda-setting *„znamená nastolování témat. Obecně model procesu prosazování určitých témat a zároveň vylučování určitých témat“* (Reifová, 2004: 16). Zprávy nemusejí mít jen krátkodobý a okamžitý účinek, ale mohou ovlivňovat příjemce i z dlouhodobého časového hlediska. Média totiž zpracovávají a vybírají události konzistentním způsobem. Tím je nastolování témat ve společnosti. Média vybírají a zařazují do svých obsahů některá témata na úkor druhých. Určují, co budou čtenáři vnímat jako důležité (Trampota, 2006: 112-113). Cohen (in Trampota, 2006: 112-113) formuloval nastolování agendy takto tak, že *„médiá nemusejí být schopna určovat, co si lidé mají myslet, ale jsou úspěšná v určování, o čem mají přemýšlet.“* Trampota (2006) pokračuje vysvětlením. *„Podle této představy média tím, že opakovaně informují například o ptačí chřipce, ani tak neovlivňují, jak na ni budou lidé nahlížet, ale ovlivňují to, že ji lidé začnou považovat za podstatný společenský problém.“*

Bude zajímavé sledovat, jestli se na zkoumaných člancích promítne nastolování témat podpořené teorií gatekeepingu. Zda noviny opakovaně informovaly a přinášely více článků například o masakrech a méně o jiných tématech.

3. Metodologie

3.2 Kvantitativní obsahová analýza

Pro zvolené téma a zvolený cíl (jak reflektovala média genocidu ve Rwandě) je vhodné použít principy kvantitativní obsahové analýzy. Tradiční obsahová analýza je podle McQuaila (2009: 375) „nejstarší, ústřední a stále nejpoužívanější metodou výzkumu. Tato metoda vytváří statistický souhrn velmi rozsáhlé mediální reality. Bývá užívána pro srovnání mediálního obsahu se známou distribucí výskytu v sociální realitě.“ Výhody kvantitativní obsahové analýzy popisuje J. C. Kronicková (1997: 57): „Obsahová analýza je v první řadě měřicím nástrojem, který umožňuje převod verbální komunikace do měřitelných proměnných.“

Základní postup pro užití této techniky sepsal McQuail (2009: 375): „1) zvolit vzorek obsahu; 2) vytvořit relevantní rámec kategorií vnějších referentů (jako je soubor politických stran nebo zemí, o kterých se může v obsahu hovořit); 3) zvolit „jednotku analýzy“ obsahu (může to být slovo, věta, oddíl, celý článek, obraz, sekvence atd.); 4) pomocí počítán frekvence zvolených jednotek obsahu zmiňujících se o relevantních tématech umístit obsah do připraveného rámce; 5) Vyjádřit výsledky jako celkovou skladbu vybraného vzorku obsahu podle frekvence výskytu hledaných referencí.“

Tato metoda v sobě skrývá riziko, že se během procesu zkoumání utvoří nový významový systém. „Samotný výstup obsahové analýzy je novým textem, jehož význam se může, nebo dokonce musí lišit od původního zdrojového materiálu. Tento výsledek je navíc založen na způsobu „čtení“ obsahu, který by žádný skutečný „čtenář“ za normálních okolností nepoužil. Nový „význam“ nenáleží ani původnímu odesílateli, ani samotnému textu, ani publiku, ale čtvrté konstrukci, jedné konkrétní interpretaci“ (McQuail, 2009: 376).

3.3 Cíle a výzkumné otázky

Cílem této práce je zjistit, jak vybraná média (český deník Mladá fronta Dnes a americký deník The New York Times) reflektovala genocidu ve Rwandě a porovnat výsledky analýzy obou deníků. K cíli mi pomohou výše představené teorie zpravodajských hodnot, konkrétně zpravodajské hodnoty Galtunga a Rugeové. **Tématem** práce je tedy obraz Rwandy reflektovaný v jednom českém a jednom americkém deníku.

Z vymezeného tématu a cíle vyplývají tyto výzkumné otázky (VO) a z nich odvozené hypotézy (H):

VO1: Jaký prostor poskytla média událostem ve Rwandě?

- H1: Americký The New York Times poskytl větší prostor než česká Mladá fronta Dnes.
- H2: Více článků se v obou denících objevilo na vnitřní straně v rubrice „Ze zahraničí“ či „International“ než ta titulní straně.

VO2: Jaký byl poměr grafických prvků (fotografie, mapka) mezi deníky MF Dnes a NY Times?

VO3: Publikovaly oba deníky více drastických fotografií nebo neodrastických?

- H3: Drastické fotografie byly zastoupeny více než neodrastické

VO4: Kolik autorů bylo uvedeno u zpravodajských článků týkajících se Rwandy?

- H4: V americkém deníku bylo uvedeno více autorů než v Mladé frontě Dnes

VO5: Kolikrát byli citováni představitelé rwandské vlády a opoziční RPF v obou denících?

- H5: Vláda (podporována Francií) byla citována častěji než RPF

VO6: Jaká klíčová slova se nejčastěji objevovala v titulcích článků obou deníků a jaký byl počet těchto klíčových slov?

- H6: Nejčastěji se z klíčových slov objevovalo slovo „Rwanda“

VO7: Jaké bylo tematické složení článků obou deníků?

VO8: Jak byly naplněny měřené zpravodajské hodnoty v obou denících?

- H7: Nejčastěji byla naplněna hodnota negativity

Rád bych vysvětlil, na jakém předpokladu stojí mé hypotézy. H1 předpokládám proto, že vím, že USA musely ze Rwandy evakuovat stovky svých občanů, NY Times je světový deník s větším počtem stran pro zpravodajství a v souvislosti s hlavním sídlem OSN v New Yorku mi dává smysl, že NY Times poskytl větší prostor než česká Mladá fronta. H2 předpokládám na čisté logice toho, že titulní strana je pouze jedna stránka z novin a vnitřních stran je více, zároveň je vysoce pravděpodobné, že ne všechny události mohly dostat prostor na titulní straně. H3 předpokládám na potřebě novin zaujmout diváka a drastické fotky takovým prvkem, který zaujme, rozhodně jsou. H4 předpokládám na rozdíl světovosti obou deníků, kdy MF Dnes nepotřebuje tolik speciálních zahraničních redaktorů, protože mnoho zpráv přebírá

od zpravodajských agentur, naopak u NY Times předpokládám, že do zpravodajství zapojí mnoho odborníků. H5 předpokládám proto, že vláda Rwandy byla součástí již zavedeného systému, zatímco RPF byl prvek, který měl narušit nastavený systém. H6 předpokládám proto, že neexistuje mnoho jiných slov, které by si lidé v té době mohli se Rwandou spojit. Rwanda je slovo s jasným odkazem. H7 předpokládám proto, že genocida a zabíjení s sebou nese negativní události a vedle dalších zpravodajských hodnot se hodnota negativity již dopředu jeví jako nevyhnutelně naplněná.

3.4 Vzorek analýzy

V této práci budu zkoumat český deník Mladá fronta Dnes a americký deník The New York Times. Důvod, proč jsem vybral Mladou frontu Dnes, je ten, že tento český deník má dlouhou tradici na území našeho státu. Předpokládal jsem, že ze zavedených deníků (Lidové noviny, Hospodářské noviny či Právo) obsáhne Mladá fronta ve své rubrice „Ze zahraničí“ genocidu nejlépe a nejpodrobněji. Navíc podle Kanceláře ověřování nákladu tisku⁶ měla v roce 1994 Mladá fronta Dnes ze všech deníků největší průměrný náklad (340 275 tisíc). Deník The New York Times jsem vybral proto, že jde o jeden z nejúspěšnějších amerických zahraničních deníků. Za dobu svého působení (od roku 1851) vyhrál 122 Pulitzerových cen. Budu tedy schopný porovnat pokrytí genocidy ve Rwandě na domácím a zahraničním tisku, který je nám kulturně blízký. Vybral jsem jej také proto, že v New Yorku v USA má sídlo OSN a ve Rwandě během genocidy působila mírová mise UNAMIR. Posledním důvodem bylo to, že The New York Times je pro naše české prostředí jeden z nejznámějších amerických deníků.

Analýza bude prováděna v období od 7. dubna roku 1994 (tehdy se objevily první zprávy o konfliktu, protože 6. dubna bylo sestřeleno letadlo s prezidenty Rwandy a Burundi) do 12. července, kdy se považuje genocida již za ukončenou.

3.5 Jednotky analýzy

Výzkumnými jednotkami jsou jednotlivé články obou deníků, popřípadě zpravodajská fotografie s popiskem, která také plnila funkci článku. Za součástí článku budou považovány i přidělené fotografie, mapy či grafy. Analyzován bude hlavní zpravodajský sešit každého vydání deníků.

⁶ Kancelář ověřování nákladu tisku, [online]. [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk/>

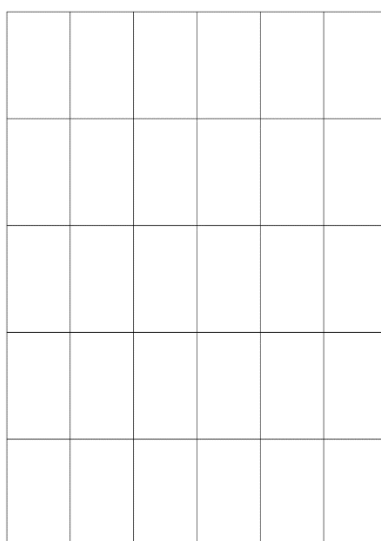
Podmínkou pro zařazení článku do analýzy bylo, aby se týkal genocidy ve Rwandě. Do analýzy nebyly zahrnuty články publicistické, tedy zaměřené jinak než zpravodajsky (reportáž, názory redaktorů, komentáře a jiné). Vyňaty byly také tzv. „Summary“ v deníku The New York Times, které pouze ve zkratkách shrnovaly, co již bylo napsáno. „Summary“ se nacházelo vždy na straně dvě.

3.6 Sledované parametry

Sledován bude počet článků v obou denících a den jejich vydání. Jejich umístění na titulní straně či vnitřních stránkách rubrik „Ze zahraničí“ a „International“.

Sledován bude prostor věnovaný genocidě ve Rwandě, tedy rozměr článků. Deník Mladá fronta Dnes jsem měl k dispozici v tištěné podobě, deník The New York Times v podobě elektronické. Proto bylo nemožné měřit oba deníky jedním způsobem (v cm², nebo podle počtu znaků). Pomohl jsem si tedy rozdělením každé stránky na pět řad a šest sloupců (dohromady tedy 30 částí) a zjišťoval jsem, kolik částí daný článek (plus přiřazená fotografie či mapka) zabíral.

Obrázek č.1, rozdělení stránek



Na dalším obrázku je pomocí vybarvených polí příklad toho, jak vypadá článek, který zaobíral pět třicetin.

Obrázek č.1, ukázka rozměru článku

Sledováno bude i umístění článku. Zjišťoval jsem, zda konfliktu byla věnována část na titulní straně nebo na vnitřních stránkách rubrik „Ze zahraničí“ a „International“.

Sledovat budu taktéž, jaký prostor pro vyjádření dostaly jednotlivé strany zúčastněné v konfliktu. Počítat budu citace (texty mezi znaménky „“) v obou denících. Parafráze jsem nepočítal z toho důvodu, že se často ztrácejí v textu. Naopak citace jsou pro čtenáře dobře viditelné, oživují text a předpokládám, že pokud deníky někoho přímo odcitovaly, příkládaly sdělení větší váhu. Sledovat budu počet fotografií a jejich drastičnost, tzn. zda použité fotografie byly drastické, či nikoliv. Drastičnost fotografií rozdělím do kategorií „drastické“, „neutrální“ a „nelze určit“. „Drastická“ fotka pro mě bude taková, která ukazuje odhalené tělo mrtvého člověka, člověka zmrzačeného (bez končetin), obsahuje krev či záběr na raněné děti. Zda fotografie zabírá focený „předmět“ zblízka a záměrně kvůli zdůraznění utrpení.

Fotografie č.1, příklad drastické fotografie⁷

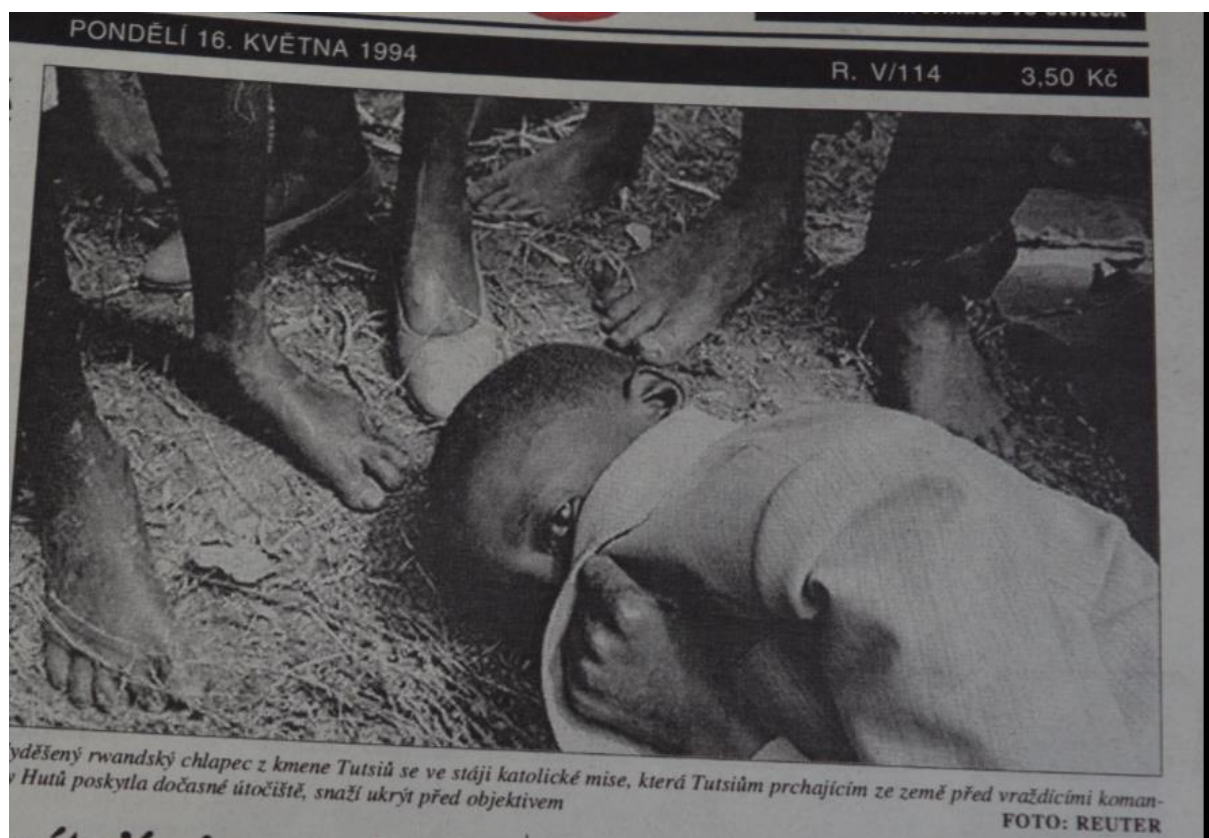


Do kategorie „neutrální“ zařadím fotografie, které obsahují záběry na politiky v oblecích, představitele OSN, civilní obyvatelstvo, které ve tvářích nemělo negativní emoce. Do kategorie „nelze určit“ zase ty, u který si řeknu, že na někoho mohou působit negativně, na někoho neutrálně. Patří mezi ně záběry na vojáky držící zbraně, záběry z dálky na prchající obyvatelstvo, ale i mrtvá těla zabalená do dek nebo pokrytá pláštěm.

Pro názornou ukázkou přidávám i příklad fotky pro mě velice těžko zařaditelné. Na jednu stranu pohled na vystrašené dítě ležící na zemi může být pro někoho velmi stresující, možná nesnesitelný. V kontextu opravdu drastických fotek a záběrů na zmrzačená těla však například tato fotografie patří do kategorie „nelze určit“.

⁷ Mladá fronta Dnes, *Rwandská vláda chce zatáhnout francouzské jednotky do bojů*. 30.6. 1994

Fotografie č. 4, ukázka fotky zařazené do kategorie „nelze určit“⁸



Protože jsou titulky často nejdůležitějším faktorem, proč si čtenář článek přečte, zajímalo mě, jaká klíčová slova se objevovala v titulkách souvisejících s genocidou ve Rwandě. Všiml jsem si slov „Rwanda“, „uprchlík“, „Kigali“⁹, „Francie“ a „povstalci“. Při počítání jsem vzal na vědomí, že existuje mnoho synonymních slov a zároveň jsem zkoumal deníky ve dvou jazycích. Se „Rwandou“ jsem počítal také anglické slovo „Rwandans“ (Rwandané), jako jedno jsem počítal „uprchlík“ a jemu synonymní slova „utečenec“, „běženec“ a anglické „refugee“, „emigres“ a „fleeing Rwandans“. V Mladé frontě se objevovalo v titulkách pouze „Kigali“, avšak NY Times často používal výraz „capital“ (hlavní město) s odkazem na Kigali, proto bylo anglické „capital“ počítáno dohromady s „Kigali“. Ke stěžejnímu slovu „Francie“ jsem připočítával slova „Paříž“, „Francouzi“ a samozřejmě anglické ekvivalenty „France“, „Paris“ a „French“. Tato slova jsem vybral po předběžném přečtení článků a titulků, abych měl jasno, na která slova se zaměřit. Před pročtením novin jsem myslel, že mezi důležitá slova budu počítat také „RPF“, které odkazuje na opozici vůči vládě. Zjistil jsem však, že ani jeden deník

⁸ Mladá fronta Dnes, *Počet mrtvých ve Rwandě může být až půl milionu*. 16.5. 1994

⁹ Hlavní město Rwandy

v ani jednom titulku tento výraz nepoužil. Používány naopak byly výrazy jako „povstalci“ a anglicky „rebels“.

Sledovat budu témata zpravodajských článků. Témata si rozdělím do deseti hlavních: 1) **Boje mezi vládou a RPF** (články týkající se probíhajících bitev, postupů armády) ; 2) **Dohody mezi vládou a RPF** (dohodnutá příměří, porušená příměří, jednání); 3) **Uprchlíci** (články týkající se rwandských obyvatel, kteří opustili své domovy); 4) **Cizinci** (šlo zejména o evakuaci cizinců ze Rwandy z počátku zkoumaného období); 5) **Zabíjení, utrpení obyvatel Rwandy** (články týkající se úmrtí rwandských obyvatel, jejich hladovění, dojemné příběhy apod.); 6) **Zapojení Francie** (články týkající se plánů a akcí francouzské vlády a armády na řešení konfliktu); 7) **Zapojení USA** (viz téma 6, místo Francie USA); 8) **Zapojení cizích zemí** (viz téma 6, místo Francie se články týkaly České republiky, Ugandy, Burundi, Belgie atd.); 9) **OSN + Červený kříž** (články týkající se vyjádření představitelů OSN, činů členů Červeného kříže, události spojené s mírovou misí UNAMIR); 10) **jiné** (články týkající se událostí týkající se například církve). Pokud byl článek kratší, vybral jsem pouze jedno (hlavní) téma, často se však (a to zejména u NY Times) stávalo, že článek byl tak dlouhý, až zabíral několik témat. V tom případě jsem vybral dvě hlavní témata. Hlavní témata jsem vybral na základě pročtení článku a určení, čím se primárně článek zabývá a popřípadě jaké je druhé nezanedbatelné téma. Například 11. dubna vyšel článek téměř přes půl stránky NY Times, v něm autor článku William Schmidt psal o bojích mezi vládou a RPF, kde se bojuje, v jakém počtu. A zároveň v druhé části článku řešil, kolik Rwandců již zemřelo a kde leží jejich mrtvá těla.¹⁰

Sledováno bude také naplnění čtyř zpravodajských hodnot (elitní národ, elitní osoby, negativita, personifikace) Galtunga a Rugeové a jejich spojení s tématem článku. Hodnota elitního národa bude naplněna, pokud se článek bude týkat (v západní společnosti) elitních národů, zde konkrétně USA, Francie, Belgie, naší České republiky. Pokud se článek bude týkat Rwandy přilehlému státu Burundi, hodnota naplněna nebude. Hodnota elitních osob bude naplněna, pakliže se v článku objeví představitelé rwandské vlády, opoziční RPF, představitelé OSN či jiných světově známých organizací a zástupci států (např. USA, Francie...). Hodnota negativity bude naplněna, pokud se v článku objeví vykreslení masakrů, průběh bojů, líčení utrpení. Hodnota personifikace bude naplněna, pakliže se v článku objeví příběhy konkrétních lidí, jejich činů a důsledky jejich aktů. V jednom článku může být zpravodajských hodnot splněno více.

¹⁰ The New York Times, *Deaths in Rwanda Fighting Said to Be 20,000 or More*. 11.4. 1994

3.7 Průběh analýzy

Ke startu analýzy bylo zapotřebí sehnat výtisky Mladé fronty Dnes a The New York Times. MF Dnes jsem měl k dispozici v tištěné verzi v Národní knihovně v Praze, přístup k archivu The New York Times jsem dostal taktéž v Národní knihovně, avšak pouze elektronicky a na tři dny. Jak jsem psal výše, problém byl, že jsem oboje noviny měl k dispozici v jiné verzi, proto nebylo možné počítat vymezený prostor genocidě ve Rwandě počítáním znaků či měřením (v cm²). Následně jsem prováděl analýzu vzorků.

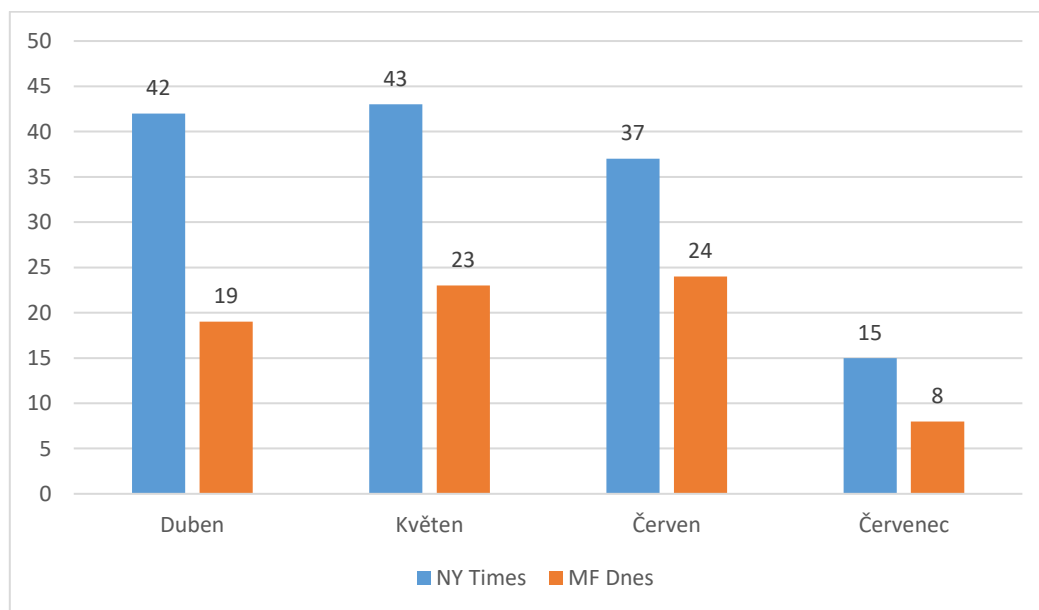
4. Praktická část

4.1 Prostor věnovaný genocidě

Od 7. dubna do 12. července bylo v 97 vydáních **Mladé fronty Dnes** v roce 1994 publikováno **74** zpravodajských článků týkajících se genocidy ve Rwandě. V 97 vydáních **The New York Times** bylo publikováno **137** zpravodajských článků. Ty se nacházely na titulní straně a na vnitřních stranách v rubrice „International“, která se nacházela na stranách dva až do rubriky „National“. Počet stránek rubriky „International“ se lišil téměř každé vydání v závislosti na počtu zpráv. Považuji za důležité zde také zmínit počet článků na titulních a vnitřních stranách novin. Články o Rwandě se v Mladé frontě nacházely na titulní straně a na vnitřních stranách 8 až 14 v rubrice „Ze zahraničí“. Z celkového počtu 74 článků MF Dnes bylo **18** článků umístěných na titulní straně, což je **24 %**. Zbylých **56** článků (tedy **76 %**) na vnitřní. Často se stávalo, že článek na titulní straně pokračoval na vnitřní stránce. Takto rozdělených článků bylo z 18 hned půlka, tedy **9**. Z celkového počtu 137 článku NY Times bylo **30** článků umístěných na titulní straně, což je **22 %** (méně než u Mladé fronty). Z těchto 30 článků bylo rozdělených na titulní i vnitřní straně **26**.

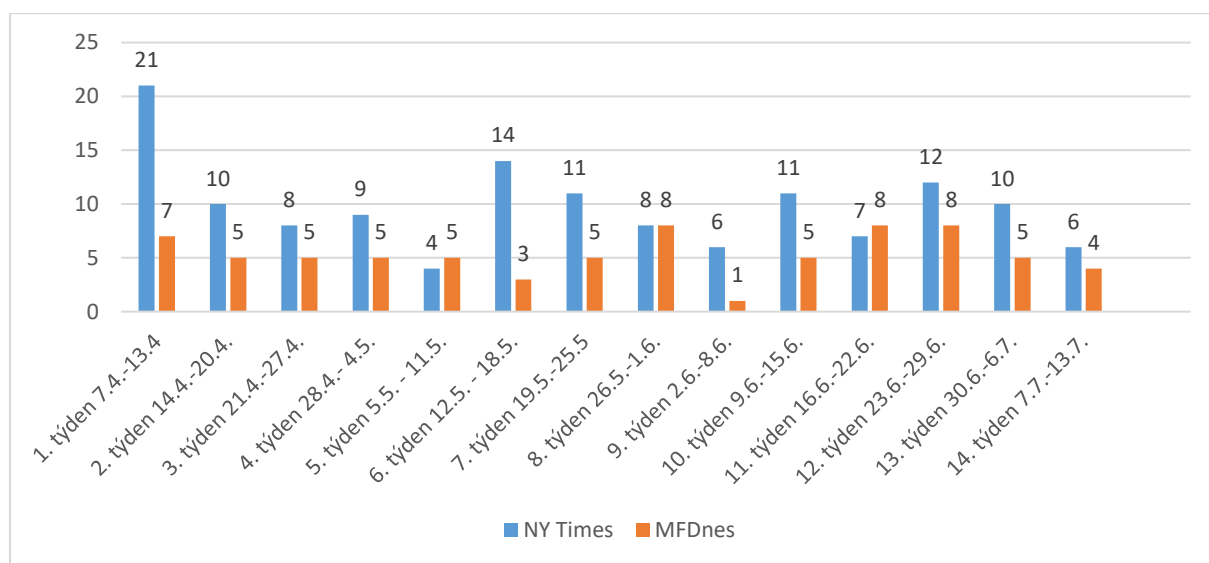
Od textu bych teď přešel ke grafům, které jsou přehlednější. V prvních dvou grafech je zakresleno, kolik článků deníky vydaly podle měsíců.

graf č. 1 počet článků za měsíc



Duben a květen jsou u obou deníků plné článků především proto, že genocida byla něčím novým, nečekáným a masakry byly během těchto měsíců nejintenzivnější. V červnu se plnily noviny články týkající se řešení situace. OSN a Francie začaly plánovat mírovou misi, která měla za cíl vytvořit klidovou zónu na jihozápadě Rwandy, území ovládaném vládou, pro ochranu obyvatel a uprchlíků. Pro podrobnější náhled na počet článků jsem vytvořil graf ukazující počet článků v jednotlivých týdnech.¹¹

Graf č.2, Počet článku v jednotlivých týdnech



Podle grafu zejména na modrých sloupcích (patřící NY Times) vidíme velký počet napsaných článků hned první týden. Souvisí to s vypuknutím masakrů, navíc ve Rwandě bylo několik set amerických občanů a americká vláda podnikala kroky pro jejich evakuaci. Vysoká čísla se nám objevují také v 6. a 7. týdnu u NY Times. Svět si začal všimnout především utrpení lidských bytostí ve Rwandě. V té době již bylo mnoho mrtvých, a ještě více na útěku ze svých domovů. MF Dnes si do té doby udržovala konzistentní počty článků nejčastěji v rozmezí od pěti do osmi článků týdně. Za zmínku stojí taktéž 12. a 13. týden, noviny plnily články o již zmíněné mírové misi Francie.

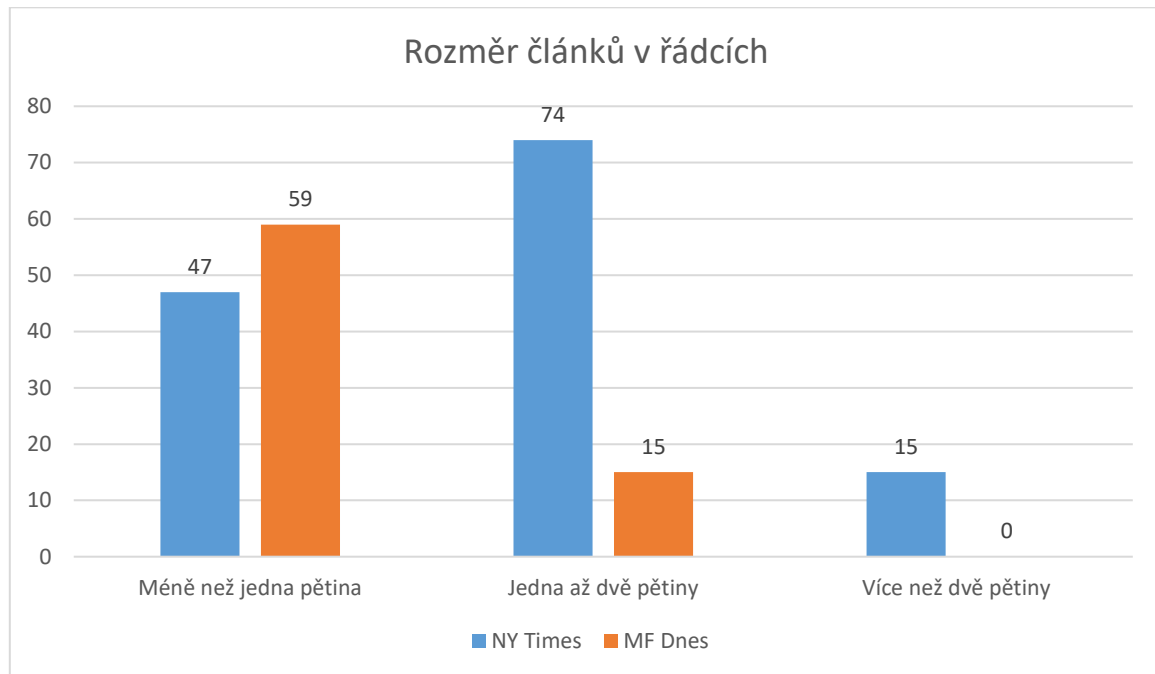
Jak jsem již říkal, vydání Mladé fronty Dnes i The New York Times jsem si rozdělil na pět řad a šest sloupců, tím mi vzniklo 30 stejných částí.

Protože je „třicetina“ složitá na představu, zjednodušil jsem čísla a zjistil, kolik článků zabírá pět třicetin a méně, tedy **ani ne jednu pětinu stránky** novin, kolik článků se pohybovalo

¹¹ Poslední týden byly analyzovány články od 7.7. do 12.7., v grafu jsem nechal datum 13.7. pro zachování celých týdnů.

v rozmezí **jedné až dvou pětín stránky** (tedy 6 třicetin až 12 třicetin) a kolik článků zabíralo **více než dvě pětiny** (tedy 13 třicetin a výš).

Graf č.3, rozměr článků



Graf ukazuje, že Mladá fronta Dnes 80 % všech svých článků měla menších než jedna pětina stránky novin, články týkající se Rwandy nezabíraly moc prostoru. Zatímco deník The New York Times menších článků vydal pouze 34 %, naopak přes 54 % svých článků pokrývalo jednu až dvě pětiny stránky. Zajímavý údaj se nachází v grafu u článků s většími rozměry. Vidíme zde, že Mladá fronta takový článek neměla ani jeden. Zato The New York Times 15.¹²

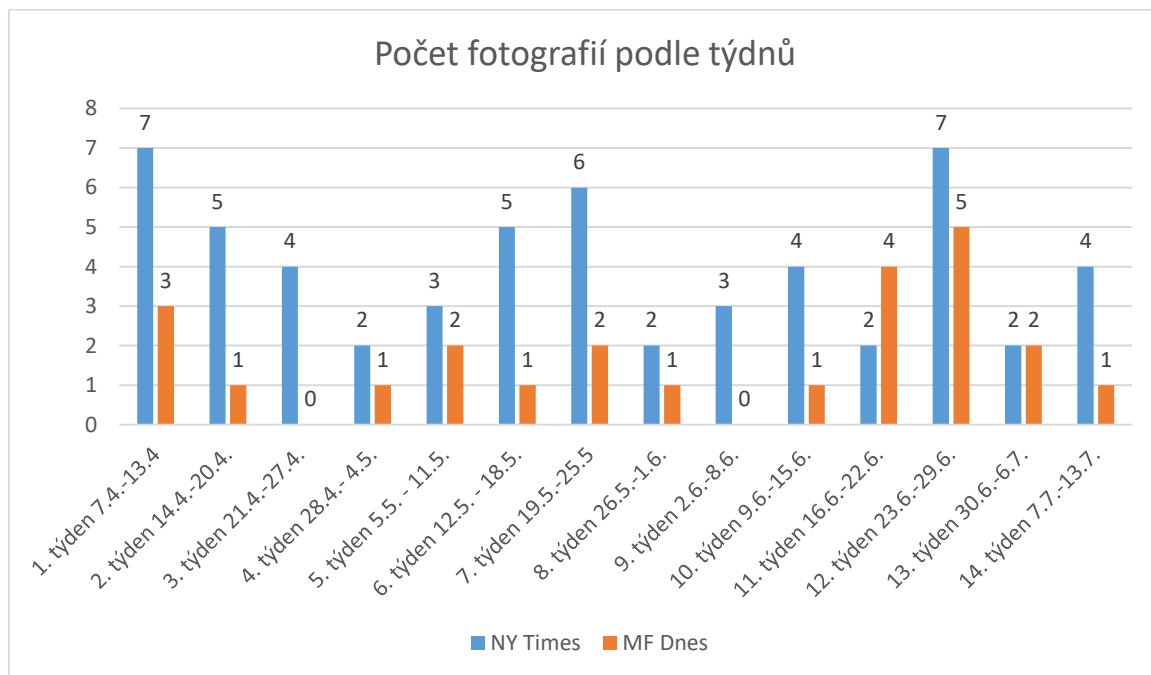
Touto kapitolou jsem si odpověděl na první výzkumnou otázku „Jaký prostor poskytla média událostem ve Rwandě?“. Zároveň se mi potvrdila první hypotéza, že americký deník poskytl genocidě ve Rwandě větší prostor než česká Mladá fronta. Pokud bych spojil všechny články Mladé fronty Dnes a k nim přiřazené fotografie, články by zaplnily 8,5 stránky vydání MF Dnes. Průměrně zabíral článek tři a půl tzv. třicetin. Pokud bych spojil články deníku The New York Times a k nim přiřazené fotografie, články by zaplnily 34 stránek vydání. Průměrně zabíral článek sedm a půl tzv. třicetin.

¹² Největší článek v The New York Times měl přes půl stránky, šestnáct třicetin

4.2 Přítomnost fotografie a její drastičnost

Mladá fronta Dnes použila k článkům dohromady **24 fotografií**, z toho **11 (46 % fotografií)** použila na titulní straně. Tento údaj nám také říká, že **61 % článků** z 18 na titulní stránce MF Dnes měla k sobě přiřazenou fotografii. Na vnitřních stránkách MF Dnes bylo použito **13 fotografií (54 %)**. Tento údaj nám říká, že **23 % článků** z 56 na vnitřních stránkách MF Dnes mělo k sobě přiřazenou fotografii. Deník The New York Times použil ke svým článkům dohromady **56 fotografií**, z toho **12 (21 % fotografií)** na titulní stránce. Tento údaj nám říká, že **40 % článků** ze 30 na titulní stránce k sobě mělo přiřazenou fotografii. Na vnitřních stránkách NY Times bylo použito **44 fotografií (79 % fotografií)**. Tento údaj nám říká, že **41 % článků** ze 107 na vnitřních stránkách k sobě mělo přiřazenou fotografii. Nesmím opomenout zmínit, že NY Times ke svým článkům použil **70 mapek** znázorňujících buď umístění Rwandy mezi dalšími africkými státy, nebo hrubý náčrt rwandského území a postavení válčících stran. Mladá fronta Dnes od těchto mapek úplně upustila.

Graf č.4, počet fotografií podle týdnů



Pokud tento graf srovnáme s grafem č. 3 (Počet článků v jednotlivých týdnech), zjistíme, že počet fotografií zejména u NY Times poměrně korespondoval s počtem článků. Nejvíce fotografií v americkém deníku vyšlo během prvního, sedmého a dvanáctého týdne. Podobně tomu bylo s počtem vydaných článků. První týden vyšlo v NY Times 21 článků, k nim sedm fotografií, sedmý týden vyšlo 11 článků a k nim šest fotografií, dvanáctý týden vyšlo 12 článků

a k nim sedm fotografií. U Mladé fronty stojí za zmínku také dvanáctý týden. Tehdy totiž vyšlo 8 článků a k nim pět fotografií. Jinak se čísla pohybovala od jednoho do tří fotografií za týden. Během genocidy působilo ve Rwandě mnoho zahraničních novinářů a pro agentury a média nebyl problém sehnat zajímavou fotografii. Proč Mladá fronta publikovala tak málo fotek, může být ovlivněno nedostatkem prostoru, který genocidě mohla věnovat.

Můžu si tak odpovědět na druhou výzkumnou otázku „Jaký byl poměr grafických prvků (fotografie, mapa) mezi deníky MF Dnes a NY Times“. NY Times použil 126 grafických prvků (fotografií včetně mapek), zatímco Mladá fronta pouze 24 grafických prvků.

Při analýze jsem se díval také na jejich drastičnost. V metodice jsem uvedl rozdělení fotografií do kategorií i příklad drastické fotografie. Vytvořil jsem jednoduchou tabulku:

Tabulka č. 2, drastičnost fotek

	NY Times	MF Dnes
Drastické záběry	12	4
Neutrální	36	14
Nelze určit	8	5

Z tabulky nám vyplívá, že obě noviny publikovaly fotografie především neutrální. Přesto jich vyšlo nezanedbatelný počet drastických. Díky této tabulce můžu odpovědět na třetí výzkumnou otázku „Publikovaly oba deníky více drastických fotografií nebo nedrastických?“ a vyšlo mi, že oba deníky, ačkoliv publikovaly nezanedbatelný počet drastických fotografií, vydaly více nedrastických (podle tabulky kolonka „neutrální“). Tím si mohu odpovědět také na třetí hypotézu „Drastické fotografie byly zastoupeny více než nedrastické“. Tato hypotéza se nepotvrdila.

Drastické fotografie dostaly také prostor na titulní stránkách viz:

Fotografie č. 2, ukázka drastické fotky na titulní stránce NY Times¹³

"All the News
That's Fit to Print"

The New York Times

VOL. CXLIII... No. 49,664 Copyright © 1994 The New York Times NEW YORK, TUESDAY, APRIL 12, 1994 75 cents beyond the greater New York area



Mayor Wins, But at a Price

Battle With Cortines May Be Costly Victory

By ALISON MITCHELL

Mayor Rudolph W. Giuliani emerged from his weekend confrontation with the Schools Chancellor largely with what he wanted: a mayoral appointee empowered to look into the inner workings and finances of the Board of Education.

But with a confrontational style that briefly produced the resignation of Chancellor Ramon C. Cortines, the Mayor, a Republican, irritated many of the city's other political leaders and used up some of the good will he needs to push through his long-term agenda in a predominantly Democratic city.

Many elected leaders said yesterday that only Governor Mario M. Cuomo's intervention had kept the city from what would have been a costly, divisive search for a new chancellor. And they hoped the scare would make Mr. Giuliani slightly more conciliatory, as he became mo-

Havoc in Rwanda
Victims of tribal war were tossed on the side of a road in Kigali, the capital. An estimated 10,000 people have been killed in the city. Page A6.

Fotografie č. 3, ukázka drastické fotky na titulní stránce MF Dnes¹⁴



Situace ve Rwandě začíná být zcela nezvladatelná

Kigali (Rwanda) - Situace ve rwandském hlavním městě Kigali je absolutně nezvládnutelná a natolik nebezpečná, že není možné evakuovat raněné nebo distribuovat potraviny.

Oznámili to včera představitelé Mezinárodního výboru Červeného kříže. Podle nich skupiny civilistů dšl útočí mačetami na obyvatele, jimž se z Kigali nepodařilo uprchnout. Do Kigali bylo dopraveno 4000 tun potravin, které však nebylo možné rozdělit hladovějícím.

V centru Kigali a kolem letiště pokračují prudké boje mezi Rwandskou vlasteneckou frontou a vládními jednotkami města. Situace je velmi napjatá, není jasné, kolik území města která strana kontroluje. Úsilí o příměří mezi rwandskými povstanci z kmene Tutsiů a Hutu zkrachovalo.

Pomocné síly OSN ve Rwandě (UNAMIR) včera vyslaly do Nairobi zoufalou žádost o posilu, protože na jejich postavení dopadají granáty a odděly OSN nemají žádnou možnost se bránit.

otník v uprchlickém táboře OSN na hranicích Rwandy s Tanzánií
je uprchlík, který byl poseknán mačetou

FOTO: CTK - AP

¹³ Na této fotografii jsou těla zabalená pod pláštěm, v metodice jsem psal, že takové fotografie jsem zařadil do kategorie „nelze určit“, ovšem v tomto konkrétním příkladu vedle zabalených těl leží také těla odhalená, to byl rozhodující faktor pro zařazení do kategorie „drastické“, zdroj: The New York Times, *Havoc in Rwanda*. 12.4. 1994

¹⁴ Mladá fronta Dnes, *Situace ve Rwandě začíná být zcela nezvladatelná*. 5.5. 1994

4.3 Původnost článků

Při analýze článků mě zajímalo, zda má článek autora, či nikoliv. MF Dnes však u svých článků autora neuváděla (ani to, zda byl článek převzat od agentury). Pouze u tří článků byl uveden Jaroslav Kmenta¹⁵. The New York Times mělo 87 autorských článků. To znamená, že u 64 % článků NY Times byl uveden autor. Kromě jmen zmíněných v tabulce dole si dalších 15 autorů rozdělilo 19 článků. Tyto autory jsem do tabulky neuváděl, protože napsali buď jeden nebo dva články a tabulka by pak byla nadbytečně velká. V závorce za jmény je uveden počet článků, u kterých byli uvedeni.

Tabulka č.3, autoři článků

The New York Times	Mladá fronta Dnes
Donatella Lorch (22)	Jaroslav Kmenta (3)
Paul Lewis (19)	
Raymond Bonner (13)	
William Schmidt (8)	
Marlies Simons (6)	

Na tomto místě mohu odpovědět na čtvrtou výzkumnou otázku „Kolik autorů bylo uvedeno u zpravodajských článků týkajících se Rwandy?“. V NY Times bylo uvedeno u článku dohromady 20 autorů, zatímco u Mladé fronty pouze jeden. Tímto se také potvrzuje má čtvrtá hypotéza „V americkém deníku bylo uvedeno více autorů než v Mladé frontě Dnes“ a mohu ji označit za platnou. Je třeba brát zřetel na to, že na každém článku musel pracovat alespoň jeden člověk, tyto údaje nám tak neříkají, kolik lidí se na článku podílelo, pouze to, kolik autorů bylo pod články uvedeno.

Jaroslav Kmenta se v Mladé frontě podepsal pod články týkající se zapojení českých vojáků do misí OSN. V americkém deníku to kvůli počtu autorů bylo trochu složitější. Přece jen jsem ale našel určitá témata, kterými se autoři zabývali přednostně. Donatella Lorch nejčastěji popisovala příběhy rwandských uprchlíků, jejich utrpení a smrt (takových článků bylo dvacet). Paul Lewis se věnoval především zapojením OSN a USA do konfliktu ve Rwandě (šestnáct článků). Raymond Bonner se začal objevovat až ke konci června v souvislosti s Francií, která přišla s plánem na řešení krize. Jedenáct článků Bonnera se tak zabývalo právě zapojením Francie. Tímto tématem se zabýval také Marlies Simons (sedm článků). William Schmidt

¹⁵ Mladá fronta Dnes: Do mírové mise ve Rwandě Praha své vojáky nepošle. 30.5. 1994, s.1, *Vojáci a pozorovatelé působí v šesti operacích OSN*. 30.5. 1994, s. 2 a *Česká armáda do Rwandy nepůjde*. 20.6. 1994, s. 1

publikoval své články zejména na začátku sledovaného období, zabýval se hlavně boji mezi vládou a RPF a úmrtími Rwandánů. Tématy se následně podrobněji věnuji v kapitole „Témata článků“.

4.4 Dodržení objektivity

V návaznosti na kapitolu v teoretické části o objektivitě a vzhledem k složitosti jejího zkoumání, jsem spočítal, kolik citací v článcích dostaly jednotlivé strany. Abych výpověď započítal, musela být uvedena v citačních znaménkách („“). Věty typu „Představitel RPF uvedl, že...“ jsem nepočítal. Pokud se v jednom článku vyjadřoval konkrétní člověk vícekrát, počítal jsem to jako jednu citaci. Zajímalo mě, zda noviny některým ze zneprátelených účastníků stranily a chtěl jsem porovnat, kolik tito účastníci dostali prostoru vzhledem k představitelům OSN a Francie. Do kategorie jiné jsem zařadil výpovědi prezidentů jiných států, které nejsou v tabulce uvedeny, výpovědi českých politiků a další. Také mě zajímalo, jaký prostor dostalo obyvatelstvo Rwandy. Zjistil jsem, že zejména v článcích NY Times dostávali obyvatelé Rwandy mnoho prostoru a líčili hrůzy, které prožili (viz tabulka):

Tabulka č. 4, počet jednotlivých citací v článcích

	Vláda Rwandy	RPF	obyvatelstvo	OSN	Francie	jiné
MF Dnes	2	4	2	8	1	1
NY Times	13	12	49	47	28	47

Dohromady měla Mladá fronta Dnes 18 citací, deník The New York Times 196. Pro srovnání deníků nám to dává 0,2 citace na článek v českém a 1,4 citace v americkém deníku. Tabulka nám ukazuje jednoznačný rozdíl mezi NY Times a MF Dnes. Americký deník dával velký prostor přímým citacím. Překvapivé zjištění pro mě bylo, jak málo prostoru dostaly obě válčící rwandské strany v obou denících. Prostor zejména v NY Times dostávala OSN, i u Mladé fronty byla OSN nejčastěji citovaná. Tento nepoměr mezi citacemi válčících stran, OSN a obyvatelstvem naznačuje, že obě noviny se zabývaly spíše dopadem na civilní obyvatelstvo a řešením masakrů než politikou zneprátelených stran. Může to být způsobené také zmatačným způsobem války a pro západní společnost nepochopitelnou příčinou masakrů. Bylo by složité pro novináře vysvětlovat v článcích důvody tohoto konfliktu. Velké číslo vyšlo u NY Times v kategorii „jiné“. Do této kategorie se řadí vyjádření různých státních představitelů jiných zemí než Francie, např. USA, Ugandy, Belgie či Německa. Např. vyjádření americké vlády

z desátého června: „*Genocida je slovo, které s sebou nese enormní množství zodpovědnosti.*“¹⁶ Nebo odcitovaného poslance britského parlamentu, když Britové řešili, zda do Rwandy poslat mírové jednotky, nebo ne: „*Je zde jedno právo pro Evropany a druhé pro černé Afričany?*“¹⁷ Do této kategorie jsem zařadil také výpovědi ugandských obyvatel při odklizení vyplavených těl Rwand'anů z jezera Viktoria, např.: „*Jednou jsem našel ženu, měla k sobě přivázaných pět dětí, jedno ke každé ruce, k noze a jedno na zádech, ona sama nebyla raněná.*“¹⁸

Zde si mohu odpovědět na pátou výzkumnou otázku „*Kolikrát byli citováni představitelé rwandské vlády a opoziční RPF v obou denících?*“. V Mladé frontě byla vláda citována dvakrát, RPF čtyřikrát. V NY Times vláda třináctkrát a RPF dvanáctkrát. Mou pátou hypotézu „*Vláda (podporována Francií) byla citována častěji než RPF*“ tak nemohu uznat za platnou. Citací dostaly obě strany dost podobně (jen s malými rozdíly), tudíž byl zachován prvek nestrannosti.

4.5 Titulky článků

Tabulka č. 5, počítaná slova v titulcích

	Mladá fronta Dnes	The New York Times
Rwanda	62 (84 %)	114 (83 %)
Kigali	13 (18 %)	14 (10 %)
Povstalci	13 (18 %)	16 (12 %)
Uprchlíci	5 (7 %)	14 (10 %)
Francie	12 (16 %)	26 (19 %)

V tabulce je zapsáno, kolikrát bylo jednotlivé slovo v titulku použito. V závorce je vyjádřeno, kolik procent článků z celkového počtu dané slovo obsahovalo. Pokud je tedy u NY Times napsáno, že „Rwanda“ byla použita 114×, tak to znamená, že byla použita v 83 % článků publikovaných v deníku NY Times. Tabulka nám dává odpověď na šestou výzkumnou otázku „*Jaká klíčová slova se nejčastěji objevovala v titulcích článků obou deníků a jaký byl počet těchto klíčových slov*“. Mezi nejčastější slova v titulcích u Mladé fronty patřila slova „Rwanda“, „Kigali“ a „povstalci“, u NY Times mezi taková slova patřila „Rwanda“ a „povstalci“. Také se nám potvrzuje šestá hypotéza, protože nejčastějším klíčovým slovem opravdu bylo slovo „Rwanda“. Velký prostor dostala i Francie, při srovnání především v deníku The New York Times byla Francie druhým nejčastějším klíčovým slovem v titulcích. To

¹⁶ The New York Times, *Officials Told to Avoid Calling Rwanda Killings ,Genocide'*, 10.6. 1994

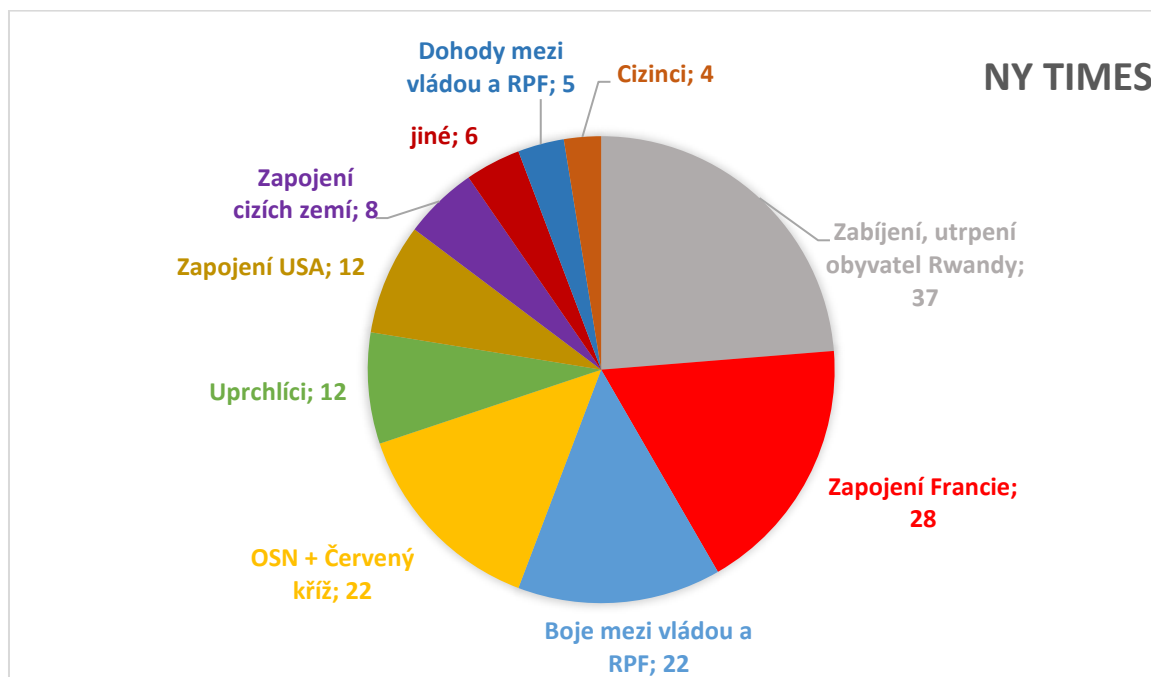
¹⁷ The New York Times, *European Leaders Reluctant to Send Troops to Rwanda*, 25.5. 1994

¹⁸ The New York Times, *Bodies From Rwanda Část a Pall On Lakeside Villages in Uganda*, 28.5. 1994

platilo zejména ke konci června a zkoumaného období v červenci, kdy Francie dorazila se svou armádou do Rwandy v rámci mírové mise „Tyrkys“. V Mladé frontě byla Francie až na čtvrtém místě.

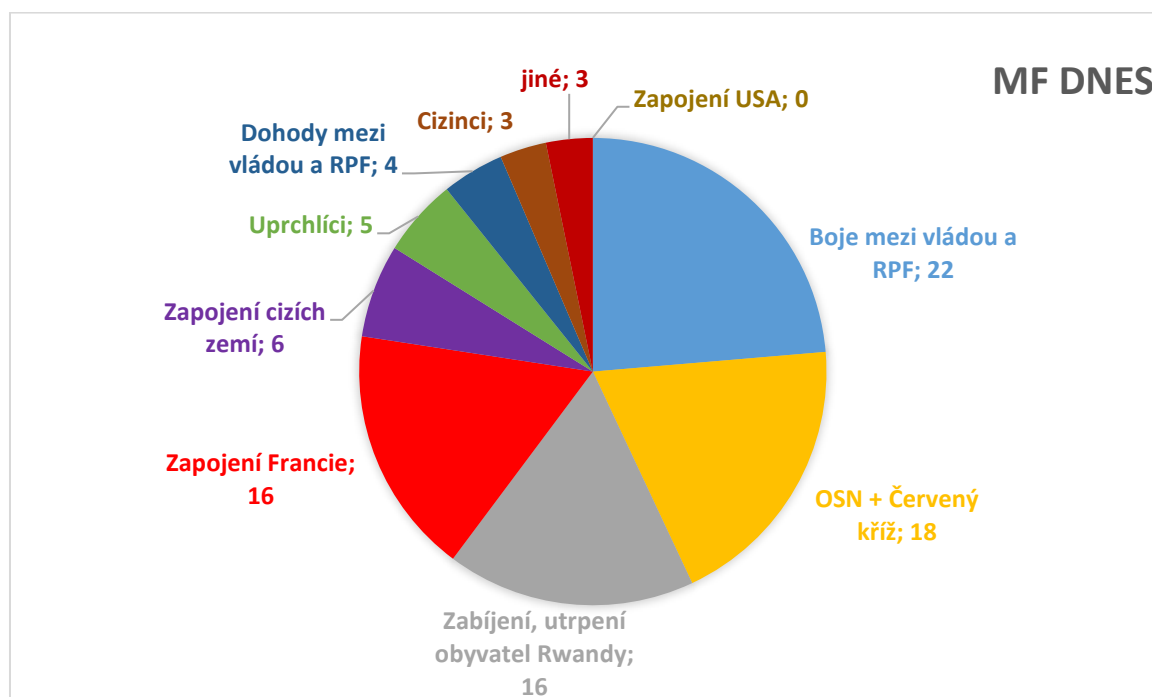
4.6 Témata článků

Graf č. 5, Témata článků - NY Times



Podle tohoto grafu vidíme, že nejčastějším tématem v americkém deníku bylo téma „Zabíjení, utrpení obyvatel Rwandy“. Druhým nejčastějším tématem bylo „Zapojení Francie“. Takové články se objevovaly především ke konci června a po celý červenec. Jak již bylo řečeno, Francie v té době prováděla mírovou misi „Tyrkys“.

Graf č. 6, Témata článků – MF Dnes



Témata v Mladé frontě se dost lišila. Český deník se nejčastěji zaměřil na „Boje mezi vládou a RPF“ a na „OSN“. Články Mladé fronty byly kratší, redakce nedávala tolik prostoru líčení utrpení rwandských obyvatel. Spíše se Mladá fronta zaměřila na kratší sepsání toho, jak pokračují boje mezi vládou a RPF, a jaký názor na to mají představitelé OSN. Zde tedy vidíme rozdílný přístup obou deníků i vzhledem k předešlé tabulce citací. NY Times se zabýval utrpením obyvatel nejvíce. Touto kapitolou jsem tedy odpověděl na výzkumnou otázku „Jaké bylo tematické složení článků obou deníků“.

Nejčastější témata, která se vyskytovala na titulních stranách byla u NY Times téma „Zabijení, utrpení obyvatel Rwandy“ (= osmkrát) a „Zapojení Francie“ (= sedmkrát). U MF Dnes to byla témata „OSN + Červený kříž“ (= osmkrát) a „Zapojení Francie“ (= pětkrát). Jak jsem napsal již dříve, deník NY Times vydal na titulní straně 30 článků, 26 % z těchto článků se zabývalo zabíjením a utrpením obyvatel Rwandy, 23 % se zabývalo zapojením Francie. Mladá fronta vydala na titulní straně 18 článků, 44 % z nich se zabývalo tématem „OSN + Červený kříž“ a 28 % se zabývalo zapojením Francie. Tato statistika neříká, že zmíněné titulní články se zabývaly **pouze a jen** utrpením obyvatel, nebo **pouze a jen** zapojením Francie, ale že tato témata byla jedním z hlavních témat článku a stejně dobře mohly články obsahovat i jiné téma.

Takové propojení témat jde nejlépe vidět na člancích (titulních i z vnitřního listu) zabývajících se zapojením Francie i činy OSN. Takových článků, které obsahovaly obě témata, bylo v Mladé

frontě pět. Šest článků se v NY Times zabývalo účastí Francie ve Rwandě a utrpením tamních obyvatel. Takové články popisovali, jak francouzští vojáci odhalují masové hroby, vyvražděné vesnice a nachází mrtvá těla. Viz článek z 1.7.¹⁹ na straně dvě.

Za zdůraznění stojí zjištění, že v deníku NY Times jako amerického média se objevilo 12 článků zabývajících se zapojením USA, Mladá fronta publikovala články o České republice tři. Taková statistika jde krásně ilustrovat na splnění zpravodajské hodnoty „významu“ Galtunga a Rugeové, „etnocentrismu“ Ganseho a „blízkosti“ Hetheringtona. Tedy splnilo se to, že událost blízká naší zemi, kultuře se spíše dostane do zpráv. Je tedy pochopitelné, že v české Mladé frontě se objevily články o českém postoji ke genocidě, ale o americkém postoji ne. A naopak, že v americkém deníku The New York Times se neobjevily zprávy o postoji České republiky ke genocidě.

Velké množství článků u MF Dnes i NY Times o masakrech Rwandčanů a bojích ukazuje, že oba deníky nastolovaly témata tímto směrem, v rámci teorie gatekeepingu pouštěly především články obsahující informace o mrtvých a o bojích vlády a RPF.

4.7 Zpravodajské hodnoty

Už jsem vysvětlil, že v analýze jsem se zabýval čtyřmi zpravodajskými hodnotami, které mi vzhledem ke zkoumané události přišly jako nejvhodnější. Jde o hodnoty negativity, personifikace a odkazu k elitním osobám a elitním národům. Dohromady jsem napočítal, že v článcích Mladé fronty se objevilo 79 splněných zpravodajských hodnot a v článcích NY Times 178 zpravodajských hodnot (v některých článcích se objevilo několik splněných zpravodajských hodnot, některé články nesplnily žádnou z analyzovaných hodnot (U MF Dnes bylo takových článků sedm, u NY Times deset – viz tabulka č. 6 a 7). Tabulka níže nám ukazuje, kolikrát byly splněny konkrétní zpravodajské hodnoty u obou deníků. V závorce za číslem je uveden údaj, který nám říká, kolik procent článků obsahovali danou zpravodajskou hodnotu.

Tabulka č. 6, Zpravodajské hodnoty a jejich celkový výskyt

Zpravodajské hodnoty	Elitní národ	Elitní osoby	Personifikace	Negativita
NY Times	43 (31 %)	36 (26 %)	25 (18 %)	74 (54 %)
MF Dnes	22 (30 %)	12 (16 %)	1 (1 %)	44 (60 %)

¹⁹ The New York Times: *Grisly Discovery in Rwanda Leads French to Widen Role*. 1.7. 1994

Z tabulky vychází, že nejčastěji se objevovala negativita. Ze 137 článků vydaných v NY Times splňovalo 74 článků, tedy 54 % všech, negativitu. Z těchto 74 článků splňovalo 39 článků ještě další zpravodajskou hodnotu, 35 článků splňovalo pouze hodnotu negativity. Nejčastěji se negativita pojila s personifikací, a to ve 25 případech, ve 12 případech se pojila s elitním národem a v 6 s elitními osobami. Ze 74 článků Mladé fronty splňovalo negativitu 44 článků, tedy 60 %. Z těchto 44 článků splňovaly další hodnoty 4 články. Celých 40 článků splňovalo pouze hodnotu negativity. Tabulka níže ukazuje všechny hodnoty, kolikrát se objevily samostatně a kolikrát společně s další. U některých článků nebyla ani jedna zpravodajská hodnota naplněna, viz článek z 13. května v NY Times²⁰ Z procentuálního vyjádření nám vychází, že se na negativitu zaměřil více český deník, avšak rozdíl mezi českým a americkým není nijak výrazný.

Tabulka č. 7, Zpravodajské hodnoty a jejich plnění vzhledem k plnění jiných hodnot, NY Times

NY Times, zpravodajské hodnoty	
Negativita samostatně	35
Personifikace samostatně	0
Elitní osoby samostatně	20
Elitní národy samostatně	22
Negativita + personifikace	25
Negativita + elitní osoby	6
Negativita + elitní národ	12
Elitní národ + elitní osoby	10
Elitní národ + personifikace	1
Elitní osoby + personifikace	2
Nesplnilo	10

²⁰ The New York Times, *Lull in Rwanda Fighting Allows Aid Deliveries*. 13.5. 1994.

Tabulka č. 8, Zpravodajské hodnoty a jejich plnění vzhledem k plnění jiných hodnot, MF Dnes

NY Times, zpravodajské hodnoty	
Negativita samostatně	40
Personifikace samostatně	0
Elitní osoby samostatně	2
Elitní národy samostatně	13
Negativita + personifikace	1
Negativita + elitní osoby	1
Negativita + elitní národ	2
Elitní národ + elitní osoby	9
Elitní národ + personifikace	0
Elitní osoby + personifikace	0
Nesplnilo	7

Zajímavé je zjištění, kolikrát článek splňoval pouze jednu zpravodajskou hodnotu. Zjistil jsem, že zpravodajská hodnota „personifikace“ se ani jednou neobjevila samostatně. V NY Times se 25× objevila společně s negativitou, jednou s odkazem na elitní osoby a dvakrát na elitní národ, v Mladé frontě se objevila pouze jednou, a to ve spojení s negativitou. Personifikace měla takto vysoké zastoupení u NY Times právě proto, že se v článcích amerického deníku dostávalo prostoru i Rwandanům a obyvatelům okolních států, kteří mohli líčit prožité hrůzy.

Také jsem zjišťoval, s jakými tématy se zpravodajské hodnoty nejčastěji spojovaly. Pro přehlednost ve dvou tabulkách níže, jsem jednotlivým tématům přiřadil čísla. 1 – Boje mezi vládou a RPF, 2 – Dohody mezi vládou a RPF, 3 – Uprchlíci, 4 – Cizinci, 5 – Zabíjení, utrpení obyvatel Rwandy, 6 – Zapojení Francie, 7 – Zapojení USA, 8 – Zapojení cizích zemí, 9 – OSN + Červený kříž, 10 – jiné. Tabulky ukazují, v kolika procentech článků s daným tématem se objevila konkrétní zpravodajská hodnota. Například vidíme, že negativita se objevila v 91 procentech článků NY Times s tématem 1 (Boje mezi vládou a RPF).

Tabulka č. 9, V jakých tématech se zpravodajské hodnoty objevovaly, NY Times

	Negativita	El. osoby	El. národy	Personifikace
Boje mezi vládou a RPF	91 %	14 %	18 %	5 %
Dohody mezi vládou a RPF	20 %	80 %	0 %	0 %
Uprchlíci	92 %	8 %	0 %	50 %
Cizinci	50 %	0 %	100 %	50 %
Zabíjení, utrpení obyvatel Rwandy	100 %	5 %	5 %	54 %
Zapojení Francie	25 %	11 %	100 %	0 %
Zapojení USA	17 %	42 %	12 %	17 %
Zapojení cizích zemí	25 %	50 %	50 %	0 %
OSN + Červený kříž	23 %	55 %	5 %	0 %
jiné	67 %	100 %	0 %	0 %

Jak je vidět podle této tabulky, negativita je jediná hodnota, která byla naplněna alespoň jednou ve všech tématech. Nejméně se vyskytovala negativita v článcích o Spojených státech (17 %). Naplnění hodnoty elitních osob se projevilo především v článcích o dohodách představitelů válčících stran (80 %), OSN (55 %) a zapojení dalších států (zejména USA a Francie). Hodnota elitních národů byla splněna pokaždé, když článek řešil evakuaci cizinců žijících ve Rwandě. Viz poznámka.²¹ Dolní tabulka ukazuje výsledek u Mladé fronty.

²¹ The New York Times, *American Evacuees Describe Horrors Faced by Rwandans*, 11.4. 1994

Tabulka č. 10, V jakých tématech se zpravodajské hodnoty objevovaly, MF Dnes

	Negativita	El. osoby	El. národy	Personifikace
Boje mezi vládou a RPF	96 %	0 %	9 %	0 %
Dohody mezi vládou a RPF	50 %	0 %	25 %	0 %
Uprchlíci	80 %	0 %	20 %	0 %
Cizinci	0 %	0 %	100 %	0 %
Zabíjení, utrpení obyvatel Rwandy	100 %	0 %	0 %	6 %
Zapojení Francie	6 %	50 %	100 %	0 %
Zapojení USA	0 %	0 %	0 %	0 %
Zapojení cizích zemí	50 %	0 %	67 %	0 %
OSN + Červený kříž	17 %	50 %	44 %	0 %
jiné	50 %	0 %	0 %	0 %

Nejzajímavější je naplnění hodnot elitních osob a personifikace. Podle tabulky můžeme vidět, že Mladá fronta se často zaměřovala na jednoduché informování o průběhu události a na rozdíl od NY Times do článků ve zpravodajství nezařazovala příběhy lidí. Udělala to pouze jednou u tématu 5 „Zabíjení, utrpení obyvatel Rwandy“. Osmá výzkumná otázka „Jak byly naplněny měřené zpravodajské hodnoty v obou denících“ je díky posledním pěti tabulkám zodpovězena. Zároveň mohu říct, že sedmá hypotéza „Nejčastěji byla naplněna hodnota negativity“ je platná.

4.8 Zajímavosti

Co nebylo mým zkoumaným předmětem, avšak přijde mi důležité a významné zmínit, je používání slova „povstalci“. Titulky mají velkou moc, vojáci pod vedením současného prezidenta Paula Kagameho ani v jednom titulku nebyli nazváni svým oficiálním názvem „RPF“, tedy Rwandská patriotská fronta, ale byli nazýváni rebely nebo povstalci. To mohlo pomoci k negativnímu obrázku o povstalecké RPF, ovlivnit průběh jednání Rady bezpečnosti OSN o vyslání francouzské mise „Tyrkys“, která byla dosti zaměřena proti RPF a celkový náhled na situaci ve Rwandě v očích veřejnosti. Toto tvrzení může podpořit vyjádření z 2. července, tedy už v době končící genocidy, v deníku The New York Times od majora

francouzské armády Thieryho Prunghauda. Ten řekl „*Byli jsme manipulováni. Mysleli jsme, že Hutuové byli ti dobří a oběti.*“²²

Dalším takovým zjištěním je nazývání dění, které ve Rwandě probíhalo. Oba deníky genocidu dlouhou dobu nazývaly masakrem, zabíjením, bojem. Velice neurčitými pojmy, aniž by ji pojmenovali genocidou. Desátého června dokonce vláda amerického prezidenta Billa Clintona instruovala své mluvčí, aby se vyvarovali používání slova genocida. S odůvodněním, že lidé by pak požadovali po americké vládě akci, kterou není ochotna podstoupit. Místo přímého slova genocida měli mluvčí používat „činy genocidy se mohli objevit“ a do novin se vyjádřili takto: „Genocida je slovo, které s sebou nese nezměrnou dávku zodpovědnosti.“²³ Zajímalo mě tak, kdy deníky poprvé použily pro označení konfliktu ve Rwandě slovo genocida. V NY Times se tak stalo 4. května v článku *U.N. Chief Asks Rights Aide To Take On a Role in Rwanda*.²⁴ V Mladé frontě se dočteme o genocidě až 25. května v článku *Rwandská vláda násilí chystala*.²⁵ Do té doby genocidu nazývala občanskou válkou, masovým krveprolitím, hrůzným masakrem atd. Důvod, proč americký deník publikoval takový článek dříve, můžeme podle mě najít ve způsobu informování o konfliktu. NY Times přinášel očitá svědectví Rwandčanů. Podporu tohoto tvrzení hledám v Kunczikovi, kterého jsem citoval v kapitole Cenzura, veřejné mínění a propaganda, kde Kunczik vysvětluje, že očitá svědectví jsou pro válčící strany nežádoucí.

²² The New York Times: *As French Aid the Tutsi, Backlash Grows*. 2.7. 1994

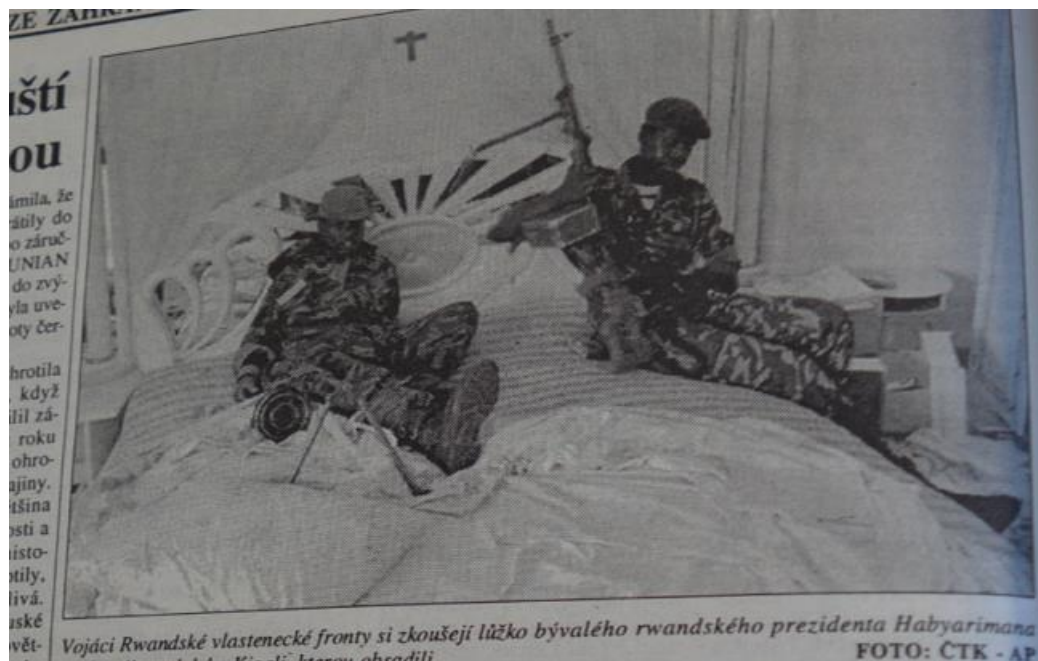
²³ The New York Times: *Officials Told to Avoid Calling Rwanda Killings 'Genocide'*. 10.6. 1994

²⁴ The New York Times, *U.N. Chief Asks Rights Aide To Take On a Role in Rwanda*. 4.5. 1994

²⁵ Mladá fronta Dnes, *Rwandská vláda násilí chystala*. 25.5. 1994

Zajímavým momentem bylo zjištění, že MF Dnes i NY Times použily jedinou stejnou fotografii.

Fotografie č.5, Vojáci v posteli, MF Dnes²⁶



Fotografie č.6, Vojáci v posteli, NY Times²⁷



²⁶ Mladá fronta Dnes, *Rwandská vláda násilí chystala*. 25.5. 1994

²⁷ The New York Times, *Rwanda Foes Block U.N. Envoy as Truce Fails*. 24.5.1994

5. Závěr

V metodologii jsem si vytyčil osm výzkumných otázek a sedm hypotéz. Na všechny výzkumné otázky se mi podařilo odpovědět, stejně tak jsem dokázal ověřit platnost všech sedmi hypotéz. Před začátkem výzkumu jsem předpokládal, že americký deník The New York Times poskytl větší prostor zpravodajským článkům týkajících se genocidy ve Rwandě. The New York Times jsou opravdu celosvětové noviny, zabývají se zahraničním děním velice podrobně. Také zapojení OSN do konfliktu mělo výrazný vliv na věnovaný prostor. Přesto si myslím, že Mladá fronta Dnes pokryla dostatečně dění ve Rwandě s přihlédnutím na fakt, že do konfliktu na rozdíl od USA nebyla nijak zainteresovaná. Za zajímavý údaj pokládám, kolik stránek deníku dohromady pokryly všechny články vydané během sledovaného období. Všechny zpravodajské články věnované genocidě v Mladé frontě by pokryly 8,5 stránek vydání. Naopak u NY Times je to mnohem vyšší číslo, všechny články by dohromady pokryly 34 stránek vydání. Běžně se stávalo, že ne každý den podala Mladá fronta zpravodajský článek o genocidě. Když už podala, z velké většiny se jednalo o jeden článek, popřípadě o jeden rozdělený na titulní a vnitřní stranu novin. The New York Times vydávaly celkem pravidelně několik článků za den a pouze výjimečně se stávalo, že by v nějaký den nevyšel žádný článek.

Velkým rozdílem v přístupu českého a amerického deníku bylo použití grafických prvků. Mladá fronta vytiskla 24 grafických prvků, všechno fotografie. The New York Times publikoval 126 grafických prvků (z toho 70 mapek a menších grafů). Zde je vidět rozdíl, kdy se americký deník snažil svým čtenářům přiblížit situaci i pomocí mapek pro lepší orientaci. Takový přístup Mladá fronta ani jednou nezkusila. Co se týče drastičnosti fotek, před výzkumem jsem předpokládal, že se deníky ve velkém zaměří na zajímavé fotografie, které upoutají pozornost svou drastickou povahou. Taková hypotéza se nakonec ukázala jako neplatná. Deníky sice publikovaly drastické fotografie, rozhodně ale ne většinově. V novinách vycházely především fotografie patřící do kategorie „neutrální“, tedy nebyly nijak drastické.

Zajímavé bylo zjištění, že Mladá fronta neuváděla autory svých článků až na tři výjimky u Jaroslava Kmenty. The New York Times uvedlo u článků dohromady 20 autorů, kteří se podepsali pod 87 článků z celkových 137. Nejčastějšími autory byli Paul Lewis a Donatella Lorch.

Kladným zjištěním bylo dodržení objektivity ze stran obou deníků, co se týče poskytnutí citací jednotlivým stranám (vláda a RPF) konfliktu. Dodržení objektivity jsem se rozhodl zkoumat

z tohoto pohledu, přijde mi, že citace v článku mají velkou váhu. I přes pozitivní zjištění mě zarazilo, jak málo citací obě strany dostaly. Většinou se pak jednalo o parafrázování a v přímých citacích se vyjadřovali především pracovníci OSN a Červeného kříže a představitelé francouzské vlády.

Při podrobnějším zkoumání článků se ukázalo, jak velkou moc mají jednotlivé titulky. Zjistil jsem, že pokud se v titulku obou deníků objevilo označení opozice, většinou to bylo pod pojmem „rebelové“, a ne RPF, jejich oficiálním názvem. To mohlo veřejnost mást, vzhledem k tomu, že pojem „rebel“ je užíván v úzu se špatnou konotací.

Tematické složení článků bylo u obou deníků velmi různorodé. Mezi čtyři nejčastější témata článků u obou deníků patřily „Boje mezi vládou a RPF“, „Zabíjení, utrpení obyvatel Rwandy“, „OSN + Červený kříž“ a „Zapojení Francie. Pořadí se však mezi deníky lišilo. NY Times pochopitelně řešil i roli USA především ve spojitosti s OSN, Mladá fronta roli USA neřešila. Stejně tak neřešil NY Times roli České republiky, je třeba ale říct, že Mladá fronta řešila roli České republiky pouze třikrát. A to i přes to, že v roce 1994 měla místo v Radě bezpečnosti OSN jako nestálý člen.

V kapitole zpravodajských hodnot jsem sledoval čtyři hodnoty, které mi přišly nejlepší ke zkoumání. Jednalo se o hodnotu negativity, personifikace, odkazu k elitnímu národu a odkazu k elitním osobám. Podle očekávání byla nejčastěji naplněna hodnota negativity, což je pochopitelné vzhledem předmětu zkoumání, tedy genocidě. Pokud se událost dostala do novin jako zpráva, většinou přinášela informace o obětech, bojích a utrpení rwandských obyvatel. To platí u obou deníků. Velký význam má naplnění hodnoty personifikace v deníku NY Times. Ten v mnoha článcích přinášel příběhy Rwandčanů, kteří se buď sami vyjadřovali k situacím, které prožili, nebo byly jejich příběhy převyprávěny. Mladá fronta takové články nepřinášela. Spíše se soustředila na prosté informování o obětech, o jednání OSN atd., příběhům prostor nedávala.

Ze získaných dat a výsledků můžu říct, že americký deník The New York Times se událostmi ve Rwandě zabýval mnohem komplexněji, podrobněji a šířeji než česká Mladá fronta Dnes. Jedním z faktů, které podporují toto tvrzení, je ten, že NY Times publikoval příběhy obyvatel Rwandy, kteří si události opravdu prožili. Čtenář tak měl možnost nahlédnout, jak to ve skutečnosti prožívají lidé, kterých se genocida reálně týká.

Tato práce by mohla mít mnoho rozšíření. Jistě by stálo za to zkoumat publikované články nejen během genocidy, ale také po genocidě. Problémy ve Rwandě s koncem genocidy

nezmizely, paradoxně spíše narostly. Rozšířit by práce šla také v počtu zkoumaných deníků. Jistě by vyšla zajímavá data, pokud bych zkoumal články francouzského deníku Le Parisien nebo belgického deníku Het Nieuwsblad.

V souvislosti se světovým děním by neměly být opomíjeny osudy nevinných lidí zasažených válkou tak, jak tomu bylo mnohokrát v historii lidstva nebo v roce 1994 ve Rwandě.

6. Seznam fotografií, grafů, obrázků a tabulek

Fotografie č. 1 – Příklad drastické fotografie

Fotografie č. 2 – Ukázka drastické fotografie na titulní stránce NY Times

Fotografie č. 3 – Ukázka drastické fotografie na titulní stránce MF Dnes

Fotografie č. 4 – Ukázka fotografie zařazené do kategorie „nelze určit“ v rámci drastičnosti

Fotografie č.5, Vojáci v posteli, MF Dnes

Fotografie č.6, Vojáci v posteli, NY Times

Graf č. 1 – Sloupcový graf znázorňující počet článků vydaných za měsíc

Graf č. 2 – Sloupcový graf znázorňující počet článků vydaných v týdnech

Graf č. 3 – Sloupcový graf ukazující rozměry článků

Graf č. 4 – Sloupcový graf ukazující počet fotografií v týdnech

Graf č. 5 – Koláčový graf ukazující témata článků u NY Times

Graf č. 6 – Koláčový graf ukazující témata článků u MF Dnes

Obrázek č. 1 – Obrázek ukazující rozdělení stránky novin na třicet částí

Obrázek č. 2 – Obrázek ukazující příklad článku menšího než jedna pětina stránky

Tabulka č. 1 – Tabulka srovnávající zpravodajské hodnoty Galtunga a Rugeové, Ganseho a Hetheringtona

Tabulka č. 2 – Tabulka srovnávající drastické a nedrastické fotografie

Tabulka č. 3 – Tabulka ukazující uvedené autory u článků

Tabulka č. 4 – Tabulka ukazující počet jednotlivých citací v člancích

Tabulka č. 5 – Tabulka srovnávající klíčová slova v titulkách článků

Tabulka č. 6 – Tabulka srovnávající naplnění zpravodajských hodnot

Tabulka č. 7 – Tabulka ukazující, které hodnoty se objevily společně s dalšími u NY Times

Tabulka č. 8 – Tabulka ukazující, které hodnoty se objevily společně s dalšími u MF Dnes

Tabulka č. 9 – Tabulka ukazující propojení témat a zpravodajských hodnot u NY Times

Tabulka č. 10 – Tabulka ukazující propojení témat a zpravodajských hodnot u MF Dnes

7. Seznam zdrojů

Literatura:

DALLAIRE, Roméo. *Podat ruku ďáblovi. Příběh poslední genocidy 20. století*. Přeložili Jiří Nedvěd a Jan Šindelka. Vydání první. Olomouc: Malvern, 2014. ISBN 978-80-87580-81-3.

GALTUNG, J., RUGE, M.: *The Structure of Foreign News: The Presentation of Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspaper*. In *Journal of Peace Research*, vol. 2, no. 1, 1965. Pp. 64-91

GANS, H.: *Deciding What's News*. Evanston: Northwestern University Press, 2004. ISBN 0-8101-2237-5

HETHERINGTON, A.: *News, newspapers and television*. Vydání první. London: The MacMillan Press, 1985. ISBN 978-0-333-38606-4

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B.: *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6

KRONICK, J. C.: Alternativní metodologie pro analýzu kvalitativních dat. *Sociologický časopis*, XXXIII, 1/1997. S. 57-67.

KUNCZIK, M.: *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-134-X

LIPPMANN, W.: *Veřejné mínění*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0939-3

LIPPMANN, W.: *Veřejné mínění*. New York: Harcourt, 1922.

MADDOX, Robert L. *Constitutions of the World*. Third edition. Washington, D.C.: CQ Press, 2008. ISBN 978-0-87289-556-0.

MCNAIR, B.: *Sociologie žurnalistiky*. Vydání první. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-840-6

MCQUAIL, D.: *Úvod to teorie masové komunikace*. Vydání čtvrté, rozšířené a přepracované, Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5

REIFOVÁ, I. a kol.: *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7

SANDE, Øystein: *The Perception of Foreign News*. In *Journal of Peace Research*, vol. 8., no. 3/4, 1971. Pp. 221-237.

SEDLÁKOVÁ, R.: *Výzkum médií*. Vydání první. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9

TRAMPOTA, T.: *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-096-8

ZÁHOŘÍK, Jan. *Dějiny Rwandy a Burundi*. Vydání první. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-175-0.

Internetové zdroje:

Fakta a čísla OSN. Základní údaje o Organizaci spojených národů [online]. [cit. 2017-03-13]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 76. Dostupné z <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2014/12/fakta-osn-2005-web.pdf>

Kancelář ověřování nákladu tisku, [online]. [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.abccr.cz/overovana-data/periodicky-tisk/>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY (MZV ČR). 2010. *Karel Kovanda vyznamenán ve Rwandě* [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné: http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archiv_zprav/rok_2010/x2010_07_07_karel_kovanda_vyznamenan_ve_rwande.html

Ústřední zpravodajská služba USA. Fakta o Rwandě [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/rw.html>